DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Četrtek, 21. aprila 1966

Št. 15, leto XXII

DOBESEDNO

— Nič drugega jim nismo rekli, kot to, da naj bolj gledajo na delo...

Karikatura: ANDREJ NOVAK

ALI BOMO NAD DELAVSKIMI SVETI USTANAVLJALI ŠE NOVE ORGANE?

ČEMU LOČNICE TAM, KJER JIH NI?

Ustava sicer govori o tem, da lahko delavski sveti izvolijo svoje nadzorne organe. Toda hkrati vsebina teh določil povsem jasno opredeljuje funkcijo in vsebino dela teh organov: to so le pomožni organi delavskih svetov. V nobenem primeru pa ti nadzorni organi ne morejo in tudi ne smejo postati nekakšni super organi v sistemu delavske samouprave.

Razprava, predvsem pa stališča, ki so se ob tem primeru izoblikovala na Komisiji za družbeno samoupravljanje pri RS ZSS, so bila tudi neposreden povod za to razmišljanje.

ZA KAJ PRAVZAPRAV GRE

Posebna delovna skupina poslancev Zvezne skupščine je javnosti predložila svoje izsledke v proučevanju sistema notranje kontrole v delovnih organizacijah. In brez dvoma je točna ugotovitev, da je notranja kontrola eden izmed osnovnih principov za organizacijo dobrega poslovanja, kot je tudi točna druga ugotovitev, da najrazličnejše nepravilnosti v snovanju ekonomskih in družbenih odnosov v delovnih kolektivih pričajo, da mirsikdaj le še ni dovolj učinkovita. Toda nikakor ni moč soglašati z mnenjem nekaterih — tudi v tej delovni skupini poslancev so nekateri glasni zagovorniki — da je rešitev sistema notranje kontrole v tem, da formiramo v delovnih organizacijah posebne nadzorne organe, ki bi bedeli nad samoupravnimi organi in kontrolirali njihove ekonomske in družbene odločitve.

Skratka, če bi bil bog, bi si zdaj nad njim prizadevali postaviti novega boga, ki bi naj kontroliral njegove odločitve in ukrepe. Kaj pa če se oba zmotita, če bosta oba ukrepala nepravilno, nepravično, nezakonito spričo veljavnih postav, bomo nad tem drugim bogom postavili še tretjega? Po tej poti lahko v nedogled postavljamo bogove nad bogovi, če se seveda ne odločimo, da zadevo prekinemo s tem, da enemu izmed njih priznamo nezmotljivost.

Res, malce karikirano — toda v bistvu vendarle točno povedano. Po teh predlogih naj bi ob delavskih svetih — po funkciji in pristojnostih pa nad delavskimi sveti — izoblikovali še posebne organe za družbeni nadzor v delovnih kolektivih. Nad samoupravnim organom torej še neki super organ — če pa bi tudi temu mogli pripisati prilastek »samoupravni«, je seveda drugo vprašanje.

Ideja o osnovanju nadzornih organov delavskih svetov ni nova, niti si je niso izmislili nekateri poslanci v tej delovni skupini. Izvira pa pravzaprav iz koncepta, ki postavlja ostro ločnico med tako imenovano linijo vodenja in linijo upravljanja v organizmu delovne organizacije. Zato je tudi govora v tem primeru o strokovni notranji kontroli — to je o tehnično-tehnološki kontroli, materialno-finančni kontroli... — ter posebej o družbeni kontroli v kolektivu, ki naj »... zaščiti interese celotnega kolektiva...«.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Parole in praksa

V zelo kratkem času, v razdobju meseca dni, so naše družbeno-politično življenje razgibali trije zelo važni dogodki: najprej plenum CK ZKJ, nato plenum CK slovenskih komunistov in nazadnje kongres SZDL Slovenije. Nekaj pred tem je tudi plenum slovenskih sindikatov povedal svojo besedo o vprašanjih, ki so v središču vseh naših prizadevanj.

To pa so:

- *izvajanje gospodarske reforme,*
- *uveljavljanje načela delitve po delu in*
- *nadaljnji razvoj samoupravljanja, oziroma nadaljnja afirmacija delovnega človeka.*

Tri najmočnejše subjektivne sile naše družbe so torej dale vso podporo prizadevanjem za čim uspešnejše izvajanje gospodarske reforme, za čim doslednejše uveljavljanje načela delitve po delu in za čim popolnejšo afirmacijo delavskega samoupravljanja. Refren, ki smo ga pri tem stalno slišali, pa je bil: besede se ne smejo razlikovati od dejanj, parole in praksa si ne smejo biti navzkriž!

Ni slučaj, da je ta refren bil tako pogost in tako poudarjen.

Ni namreč skrivnost, da so se pri nas parole in praksa večkrat močno razlikovale; ni skrivnost, da so ne tako redki ljudje, tudi komunisti, ploskali in pritrjevali parolam, ki so jih proklamirali kongresi in plenumi, v praksi pa so tem parolam obrnili hrbet in minirali tisto, za kar so se z besedami zavzemali.

In ni slučaj, da je razkorak med besedami in dejanji bil vedno najbolj očiten tedaj, kadar je šlo za afirmacijo delavskega samoupravljanja, za afirmacijo našega delovnega človeka in njegovih pravic. To pa je tudi razumljivo: tisti, ki so bili navajeni, da »v imenu delovnih ljudi« odločajo o stvareh, ki so najgloblje prizadele njihovo življenje in jim odmerjale kruh, vsi tisti ljudje se pač težko ločujejo od »pravic«, ki so si jih lastili in ki se jih nekateri še vedno lastijo.

Če bi pri nas bili vsi tako enodušni v izvajanju tistega, za kar smo se izjasnili na kongresih in plenumih, potem pač ne bi bilo sporov, komu dati prav: ali tistim, ki se zavzemajo za pravice proizvajalcev in samoupravljavcev, ali tistim, ki so te pravice na en ali drug način kršili, ki pa so drugače »naši ljudje«, »zaslužni ljudje« itd. itd. Takih sporov pa ni malo in ni pričakovati, da jih bo kaj kmalu zmanjkalo.

Razen... razen če bomo res vsi skupaj energično zahtevali, da se parole in praksa ne razlikujejo, da si besede in dejanja ne bodo navzkriž. Takrat bo delavsko samoupravljanje dobilo svojo polno veljavo in svojo polno težo — in ni dvoma, da bo to veljavo in težo v polni meri zastavilo za vse tiste, ki so se borili za njegovo afirmacijo.

Sindikati smo danes v prvi vrsti borbene fronte za afirmacijo delavskega samoupravljanja in pri tem pridemo včasih v konflikt tudi s tistimi, od katerih bi to najmanj pričakovali. Vendar naj nas to ne vznemirja: mi nismo v sporu s proklamirano politiko subjektivnih sil naše družbe. V tem sporu so drugi — tisti, ki se zoperstavljajo afirmaciji našega delovnega človeka.

Le-ti pa danes morda še sem in tja uspevajo, vendar je njihov čas minil.

MILAN POGAČNIK

KAMNARJI — FOTO SLUŽBA DE

OKROŽNO SODIŠČE V CELJU JE IZDELALO ANALIZO DELOVNIH SPOROV

Samo na sodišče ne!

Pred letom smo dobili temeljni zakon o delovnih razmerjih — najpomembnejši dokument, ki uravnava pravice delavca. Vkljub temu ugotavljamo, da trka na vrata občinskih sindikalnih svetov, občinskih organov in sodišč čedalje več delavcev, ki prosijo za zaščito, intervencijo, za pravično sodbo.

Prav to je pobudilo Okrožno sodišče v Celju, da so izdelali za svoje področje analizo delovnih sporov. Pri tem so jim pomagali s podatki občinski sindikalni sveti, upravni organi občinskih skupščin in občinska sodišča. Po zbranih podatkih so ugotovili, da je na področju občin Celje, Žalec, Mozirje, Slovenske Konjice Šentjur in Šmarje pri Jelšah zahtevalo v minulem letu 679 delavcev intervencije v delovnih sporih. Vendar je le 100 delavcev poiskalo pot na sodišče in vložilo tožbe.

STO TOŽB NI REALEN PRIKAZ RAZMER

Sodišča ugotavljajo, da se je število sporov povečalo po uveljavitvi temeljnega zakona o delovnih razmerjih. Na okrožnem sodišču v Celju si razlagajo to tako: delavsko samoupravljanje se je že tako utrdilo v delovnih organizacijah, da se delavci vse bolj zavedajo svojih pravic, ki izhajajo iz dela in jih želijo tudi uveljaviti. Po drugi strani pa so dobila sodišča s temeljnim zakonom o delovnih razmerjih večja pooblastila, kot so jih imela po prejšnjem za-

(Nadaljevanje na 5. strani)

- STR. 2: »SAMO ZA INTERNO UPORABO«
- STR. 3: »NAŠEMU DIREKTORJU ZA PODJETJE IN DELAVCE NI MAR!«
- STR. 4: SEM SE OŽENIL, SE NE KESAM...!
- STR. 5: PRIVIDI
- STR. 6: BOGAT IZKUPIČEK, ČE...
- STR. 7: NA ROB NEKATERIM DOGODKOM (ALI NEKI PRAKSI?)
- STR. 8: ZAČARAN KROG — ALI RES ZAČARAN?

NA DNEVNEM REDU V BEOGRADU: SINDIKATI O KULTURI

ŠKODLJIVO ODLAŠANJE

Predsedstvo centralnega sveta ZSJ in predsedstvo centralnega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije sta pred dnevi na skupni seji razpravljala o materialni osnovi kulture in o vlogi delovnih organizacij v kulturnem življenju delavcev. Za to priložnost je pripravila komisija CS za izobraževanje in kulturo obsežnejše gradivo, ki tehtno in temeljito prikazuje problematiko na tem področju in skuša nakazati nekatere poti reševanja tovrstnih vprašanj.

V zadnjem obdobju so prišla še prav posebej do izraza določena protislovja kot posledica dokaj nestabilne in neurejene materialne osnove v kulturi. To je tudi povzročilo oziroma še povzroča konfliktne situacije, ki povsem razumljivo terjajo skrbno proučevanje in hkrati učinkovito ukrepanje. **Glede na to, da je z urejevanjem materialne osnove kulture potrebno pohiteti, se je tudi CS skupno s CO sindikata družbenih dejavnosti lotil temeljitejšega obravnavanja tega vprašanja, saj je materialna osnova izredno pomembna za nadaljnji razvoj kulturnega življenja.**

Le prepogosta odsotnost intenzivnejših prizadevanj tako v okviru družbenopolitičnih skupnosti kot v okviru delovnih organizacij, da bi delovnemu človeku čimbolj omogočili poseganje po kulturnih dobrinah in ga usmerjali v ustvarjalni odnos do kulturnega področja, je ustvarila vzdušje prevelike mlačnosti do kulture in dopuščala vtis, da kulturna rast ni tako nujen činitelj družbenega razvoja. Seveda bi bil pri tem možen samo še korak do misli, da je treba ustvariti najprej materialno osnovo družbe in šele potem poskrbeti za kulturo oz. da bo razvoj sam navrgel premike na kulturnem področju. K prepočasnemu razvijanju ustreznejših odnosov v kulturi so svoj delež prispevala tudi proračunska razmerja, za katera pa ne moremo trditi, da so v praksi že ob veljavo. Poleg tega ne moremo govoriti o preštudiranih potrebah glede kulturnega področja in ustrezni načrtnosti razvijanja kulturnih dejavnosti, kar vse je prispevalo svoj delež k pomanjkljivo urejenim razmeram v kulturi. **Vse doslej povedano narekuje, da moramo tudi dokončno prelomiti z administrativno-proračunskimi odnosi do kulturnih dejavnosti in da je nujno treba bolje urediti financiranje kulturnih dejavnosti in jim zagotoviti stabilnejšo materialno osnovo.**

Potrebna je torej trdnejša osnova kulturnega razvoja in potrebno je omogočiti popolnejše zadovoljevanje kulturnih potreb delovnih ljudi. Izražena je bila misel, da naj bi celotno področje reguliral poseben zakon (zvezni na splošno, okvirno; republiški podrobno), ki bi omogočal tudi večjo urejenost zlasti materialne osnove kulture. Kulturne dejavnosti naj bi financirali predvsem iz naslednjih virov: iz prispevka iz osebnega dohodka (to bi bil osnovni vir), iz dela turistične takse, iz skladov skupne porabe, drugih sredstev družbenopolitičnih skupnosti itd. Vsaka komuna (oz. tudi več komun skupaj) naj bi imela svoj sklad za kulturo (v katerega bi se stekala sredstva mimo proračunov), ki bi ga upravljale skupnosti (v njih bi sodeloval kar najširši krog zainteresiranih) in ki bi bile nosilec konkretne kulturne politike. Republika pa bi morala v okviru republiškega

(Nadaljevanje na 7. strani)

Res ni nihče odgovoren?

Ko s polno vnemo rešujemo probleme uveljavljanja gospodarske reforme, ko postavljamo v ospredje naših prizadevanj večjo produktivnost dela in dodajamo, da je boljša organizacija v proizvodnji in kvalitetnejše delo pogoj za uresničitev teh naših ciljev, pogosto puščamo ob strani skrb za najpomembnejši člen v verigi naših načrtov. Pozabljamo in zanemarjamo namreč skrb za človeka. Vse prepogosto puščamo vnemar našega proizvajalca, s čedalje večjo vnemo skrbimo za osnovna sredstva, obenem pa hitimo mimo človeka, kot da prav ta delovni človek ne bi dajal končne vrednosti delovnim sredstvom.

Če se na primer vprašamo, kaj so storili delovni kolektivi, kaj so napravili samoupravni organi in družbeno politične organizacije, da bi omogočile človeku vsaj minimalen organiziran počitek kot pogoj za premagovanje vse večjih naporov na delovnem mestu, potlej odgovor ne more biti razveseljujoč. Napravili smo namreč bore malo. In koliko notranjih rezerv se nam skriva prav na tem področju! Trditi smemo: še vedno je premalo organizirane skrbi za zaposlene, pa tudi za tiste mlade ljudi, ki bodo jutri prišli kot delavci v proizvodnjo.

Analize občinskih sindikalnih svetov samo potrjujejo te naše splošne ugotovitve. V brežiški občini so na primer minulo leto potrošile sindikalne organizacije, ki med drugim skrbe tudi za razvedrilo in rekreacijo zaposlenih, za kulturo, zabavo in fizkulturno aktivnost nekaj manj kot 40.000 N. dinarjev. Točneje povedano: sindikalne podružnice so porabile za rekreacijo v povprečju le po 7 N. dinarjev na zaposlenega. Številka je tako skromna, da ne potrebuje komentarja.

Občinski sindikalni svet v Brežicah se je nadalje pozanimal, kako preživljajo zaposleni svoj prosti čas med delom in po njem. Analiza je razkrila, da v veliki večini porabijo delavci polurni oddih za malico. Samo v petih kolektivih izrabijo zaposleni svoj prosti čas za rekreacijo. Seveda se tudi v teh primerih ta aktivnost ni organizirana, temveč je le posledica osebne pobude. Delovne organizacije sploh nimajo pregleda nad tem, kako zaposleni izkoriščajo svoj prosti čas po delu ter ob praznikih in nedeljah. V anketi navajajo, da ima večina zaposlenih manjše kose zemlje, ki jim »posvete ves svoj prosti čas«. To dejstvo navajajo kot razlog, da reživlja velik del proizvajalcev svoj letni dopust v domačem kraju.

Sodeč po podatkih v brežiški občini skoraj ni interesa za oddih na morju ali v gorah. Kmetijska zadruga Bizeljsko je poslala pred časom na stroške sindikata na morje dve ženski, pa sta se obe predčasno vrnili domov. V podjetju »Ljudska potrošnja« koristi svoj letni dopust le 20-odstotkov zaposlenih izven domačega kraja, vsi drugi pa preživijo proste dni doma. Tovarna pohištva in rudnik Globoko sta sicer v Savudriji poskrbela za oddih zaposlenih pa vendar v minuli sezoni nihče iz obeh kolektivov ni izrabil te priložnosti.

Pri tem se vsiljuje vprašanje: čemu tak odnos do oddiha?

Ko je ObSS Brežice anketiral delovne kolektive in med drugim postavil vprašanje, kdo je odgovoren za organizacijo rekreacije zaposlenih, so bili odgovori v pretežni meri enaki: za to ne odgovarja nihče.

Po vsej verjetnosti je v tem tudi odgovor na malo prej zastavljeno vprašanje.

A. ULAGA

»Samo za interno uporabo«

Komisija za družbeno samoupravljanje pri RS Zveze sindikatov Slovenije je na svoji zadnji seji izrekla oster protest zoper postopek zveznega sekretariata za delo pri izpopolnjevanju Temeljnega zakona o delovnih razmerjih.

In ta protest velja razširiti za vso javnost!

A za kaj pravzaprav gre? Naj povzamemo potek dogodkov.

29. marca letos poroča Borba, da je na interpelacijo predsednika slovenskih sindikatov Franca Popita sekretar sekretariata ZIS za delo Risto Džunov pojasnil, da je sekretariat že poslal zveznemu izvršnemu svetu predlog za spremembo roka, po katerem so dolžne delovne organizacije uskladiti svoje statute s TZDR. Ta novi rok naj bi bil 31. junij letos.

4. aprila pa je bil sestavljen v sekretariatu za delo nov predlog, ki predstavlja rok za uskladitev statutov v TZDR na 31. december letos. Razen tega pa zvezni sekretariat temu predlogu priključi tudi novelo TZDR, ki obsega 45 členov, od katerih jih kakih 20 bistveno spreminja dosedanja določila TZDR. Predlog novele pa ima pripombo »samo za interno uporabo«.

7. aprila je pripravljen nov osnutek novele TZDR, prav tako s pripombo »samo za interno uporabo«, ki jo je zvezni sekretariat takoj poslal Zveznemu izvršnemu svetu s pripisom, ki se v prevodu glasi takole:

»Osnutku so dali soglasje predstavniki republiških organov za delo, predstavniki centralnih odborov in Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije s tem, da bodo ti predstavniki organov in organizacij o njem šele kasneje konzultirali svoje organe in forume.«

11. aprila prispe ta osnutek novele na slovensko koordinacijsko komisijo pri sekretariatu za delo, še vedno pod oznako »samo za interno uporabo« ter potuje še istega dne nazaj v Beogra, z jasno izraženo perspektivo, da naj bi skupščina sprejela novelo še do 20. aprila letos.

14. aprila je osnutek novele TZDR obravnaval zvezni odbor za delo, osnutek novele pa po objavi v Borbi prvič izgubi oznako »samo za interno uporabo«.

Taka je torej kronologija dogodkov. In povsem očitno je, da naj bi skupščina sprejela novelo TZDR po hitrem postopku in brez predčasne javne obravnave vseh tako predvidenih in tudi drugih potrebnih sprememb v zakonu. Pustimo ob strani ugibanja, zakaj tako, toda očitna je namera zveznega sekretariata za delo, da gredo spremembe zakona mimo širše javnosti.

Pri tem pa se postavlja nekaj principialnih vprašanj.

■ Ali lahko v demokratičnem sistemu družbenega samoupravljanja, kakršnega smo si izoblikovali, gredo spremembe in dopolnitve v temeljnem zakonu o delovnih razmerjih mimo široke javne obravnave? Še posebej spričo tega, ker je za ustavo TZDR po svojem pomenu za nadaljnji razvoj samoupravnih odnosov najpomembnejši zakon?

■ Ali lahko tak hiter postopek in razprava o predlaganih spremembah določil v TZDR, ki se zapira v meje »samo za interno uporabo«, zagotavlja, da bo novela zares prinesla potrebne, predvsem pa najbolj smotrne spremembe? Ali pa bodo morda že čez nekaj mesecev po stari navadi spet razpravljali o noveli novele?

■ In slednjič, zakaj nočemo upoštevati bogatih izkušenj delovnih organizacij, ki so jih nabrale pri oblikovanju interne zakonodaje in notranjih delovnih razmerij, zakaj nočemo protislovij najprej temeljito proučiti in šele nato razrešitve uzakoniti?

BOJAN SAMARIN

ALI BOMO NAD DELAVSKIMI SVETI USTANAVLJALI ŠE NOVE ORGANE?

Čemu ločnice tam, kjer jih ni?

(Nadaljevanje s 1. strani)

ZA REP, NAMESTO ZA ROGOVE

Razvoj neposrednega samoupravljanja pa je že zdavnaj ovrgel teorijo o dveh linijah ter v celoti dokazal, da ločnic v tem primeru ne more biti. Zato tudi ni mogoče govoriti o posebni strokovni kontroli in posebni družbeni kontroli znotraj delovne organizacije, ker mora biti družbena kontrola strokovna kontrola in ker je strokovna kontrola tudi družbena kontrola; ker se pač v samoupravnih organih ne oblikuje samo družbena politika razvoja, temveč tudi proizvodna, poslovna, ekonomska politika. In če samoupravni organi odločajo o proizvodni in poslovni politiki, potem morajo odločati tudi o sistemu notranje kontrole. Tak sistem pa si lahko zagotove le, če notranjo kontrolo zasnujejo po organizacijskem principu proizvodnje in poslovanja, se pravi, da posamezniki in službe opravljajo kotrolno funkcijo na posameznih področjih, je to torej njihova delovna ter samoupravna naloga in dolžnost, delavski svet pa je kolektivu in širši skupnosti odgovoren, da tako notranjo kontrolo tudi izoblikuje.

In s prispodobo povedano: bik, ki ga zdaj hočemo zgrabiti, ima rogove na drugem koncu. Uspešne kontrole ne bo vse dotlej, dokler bodo v delovni organizaciji zamegljene pristojnosti, dokler ne bomo odgovornosti individualizirali, jo povezali s posledicami. Vse dotlej se razmere ne bodo spremenile, zagotovo pa ne samo z ustanavljanjem takih super samoupravnih organov, ker bi s tem samo funkcije delavskih svetov prenesli na te nove organe.

SAVIN DEMANTI

Ideja o teh nadzornih organih delavskih svetov je dobila tudi na Slovenskem že svojo praktično pojavno obliko. Tako osnutki statutov devetih delovnih organizacij od 67 analiziranih določajo, da voli nadzorni odbor delavski svet za dobo dveh let, pristojnosti tega organa pa so opredeljene takole:

- spremlja vodenje poslovne politike,
- opravlja nadzor nad gospodarjenjem s sredstvi delovne organizacije,
- nadzoruje, če so sklepi zbora članov delovne organizacije in organov upravljanja pravilno in v roku izvedeni, če se poslovanje odvija po veljavnih predpisih,
- kontrolira izkoriščanje družbenih sredstev ter
- pripravlja gradivo in izvede prijavo, kadar gre za kazniva dejanja.

In v osnutku statuta Tovarne železniških vozil Boris Kidrič v Mariboru lahko preberemo, da mora direktor podjetja predlagati nadzornemu odboru, da odloži izvršitev akta, če organ vztraja pri svojem aktu kljub opozorilu. Nato pa: »Če nadzorni organ ugotovi, da akt organa upravljanja ni v skladu z zakonom ali statutom, izda odločbo, v kateri naloži organu, ki je akt izdal, da ga mora najkasneje v treh tednih uskladiti z zakonom in statutom. Če organ upravljanja tega ne stori, preneha veljati akt... nadzorni organ pa izda dokončno odločbo o razveljavitvi sklepa.«

Vse to pa so pristojnosti, ki jih imajo že »dosedanji« organi upravljanja: delavski svet, upravni odbor in direktor podjetja. Ali bo zavoljo tega kaj bolj učinkovit sistem notranje kontrole in nadzora? Bodo zaradi tega nadzornega odbora sklepi poslej bolj dosledno uresničeni? In denimo, da bi delavski svet in nadzorni organ imela vsak svoje stališče do osvajanja nove proizvodnje — in to sodi v področje poslovne politike — podprto pri vsakem z različnimi argumenti, ali bo avtomatično obveljalo mnenje nadzornega odbora, ker mu je delavski svet prepustil to pristojnosti? Pa če se slednjič izkaže, da so bili argumenti in predvidevanja nadzornega odbora pomanjkljivi, napačni — kdo bo v tem primeru nosil odgovornost in posledice, kdo sploh kaj more temu organu nad organi?

Formalizem! Če ne kaj drugega...

V kranjski Savi sodijo povsem drugače. Kontrola je strokovna in prav toliko samoupravna zadeva, pravijo, nikakor pa ne pristojnost trojice ali petorice. Biti mora vključena v samo organizacijo dela. Tako imajo v Savi službo kontrole kakovosti, finančno kontrolo, kontrolo, ki zadeva neposredno samoupravno življenje. Tajništvo organov upravljanja na osnovi sklepov samoupravnih organov pripravi v treh izvodih pismene zadolžnice za izvršitev sklepov, en izvod obdrži samoupravni organ, druga dva pošlje direktorju, ki je odgovoren za izpolnitev sklepov, ki določa roke, službe in posamezne člane kolektiva za izpolnitev naloge, obe zadolžnici gresta nato k tistemu, ki mora nalogo opraviti. En izvod obdrži zase, drugega s poročilom o opravljeni nalogi vrne direktorju, ta pa v tajništvo samoupravnih organov. Tako po tistem prvem izvodu zadolžnice samoupravnim organom ni težko ugotoviti, kdo je nalogo opravil in kdo ne.

Jaz glasujem v tem primeru za izkušnje Save.

BOJAN SAMARIN

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo Republiškega sveta ZSS za Slovenijo izdaja ČZP Delavska enotnost v Ljubljani. List je ustanovljen 20. novembra 1942. Urejuje uredniški odbor. Glavni in odgovorni urednik

MILAN POGAČNIK

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dalmatinova ul. 4, poštni predal 313/VI, telefon uredništva 31 66 72, 31 24 02 in 31 00 33, uprave 31 00 33. Račun pri Narodni banki v Ljubljani št. NB 501-1-365 - Posamezna številka stane N 50 par - 50 starih din - Naročnina je četrtletna N 6,50 din - 650 starih din - polletna N 13 din - 1300 starih din in letna N 26 din - 2600 starih din - Rokopisov ne vračamo - Poštnina plačana v gotovini - Tisk in klišeji ČZP »Ljudska pravica«, Ljubljana

Most k moderni proizvodnji

Republiški svet sindikatov in Republiški odbor delavcev industrije in rudarstva sklicujeta v tem mesecu posvetovanja po strokah o problematiki uvajanja in razvijanja delovnih enot. Takšne posvete je predvidel minuli plenum Republiškega sveta, ko je nadrobno razpravljal o ekonomskih, tehnoloških, samoupravnih in drugih činiteljih, ki terjajo takšno obliko organizacije dela in upravljanja.

Potemtakem ne razpravljamo več o tem ali uvesti delovne enote ali ne, kajti očitno smo spoznali, da pomenijo delovne enote modernizacijo poslovanja in torej računamo z njimi, ampak razpravljamo o tem, kako hitreje prebroditi težave, na katere zadevajo v delovnih organizacijah, ko skušajo delovne enote ne le formalno opravičiti, ampak doseči preko njih boljše proizvodne uspehe in hkrati bolj kvalitetno in učinkovito samoupravnost.

Napak bi bilo pričakovati, da bomo dobili s posvetom, ki ga v teh dneh organizira RO sindikata delavcev industrije in rudarstva Slovenije, recept, kako razvijati delovne enote. Vsaka delovna organizacija ima drugačne proizvodne, tehnološke in organizacijske pogoje, na osnovi katerih je zasnovala svoj koncept rasti in vsebinske bogatitve delovnih enot. Pričakujemo pa lahko, že z ozirom na strokovnost udeležencev posveta, da bodo na posvetu odgovorili na nekatera bistvena vprašanja, ki jih poraja organizacija poslovanja po delovnih enotah, da bi tako dobre izkušnje enih prenesli v druge delovne organizacije, ki se najbolj otepajo začetnih težav.

In katera so ta bistvena vprašanja, ki jih nameravajo sindikati zastaviti strokovnjakom na posvetu?

- Kaj vpliva in odmerja število delovnih enot?
- Kako izenačiti začetne pogoje gospodarjenja med delovnimi enotami?
- Metode obračuna in delitve finančnih uspehov.
- V kakšni meri naj delovna enota razpolaga s sredstvi za enostavno in razširjeno reprodukcijo, s sredstvi za investicijsko vzdrževanje in sredstvi skupne porabe?
- Planiranje v delovnih enotah.
- Po katerih cenah — tržnih ali planskih obračunavajo uspehe in kako delijo skupne poslovne stroške v delovnih enotah?
- Kako analizirajo stroške ekonomičnosti, rentabilnosti in produktivnosti?
- Stopnja samostojnih delovnih enot pri notranji delitvi.
- Kakšne pravice imajo delovne enote pri urejanju delovnih razmerij?
- Status skupnih služb in organizacija knjigovodstva.

In končno: kaj zavira izvedbo sistema formiranja in delitve dohodka po delovnih enotah, kaj zavira uveljavitev neposrednega upravljanja proizvajalcev.

Mnenja in stališča sindikatov ● Mnenja in stališča sindikatov ● Mnenja in stališča sindikatov ● Mnenja in stališča sindikatov ● Mnenja in stališča sindikatov

NAŠE IZKUŠNJE

Zakonsko praznino zapolnjujejo zaušnice

Zelo dolgo je tega, kar smo rekli, da bomo telesne kazni kot »vzgojno sredstvo« za vselej odpravili. Tako daleč je za nami, da tega več ne omenjamo v nobenem zakonu, v nobeni uredbi. In ko sem pred dnevi povprašala direktorja neke celjske delovne organizacije, kako so v notranji zakonodaji zaščitili vajence, sprva ni razumel, kam merim, potlej pa je vendarle dejal: »Natanko vam ne bi mogel reči, kako smo rekli v statutu in pravilniku, vendar, če mislite na telesno kazen, potem vem zagotovo, da tega nismo posebej zapisali. Takšnega določila ne bi niti dovolil uzakoniti; to se več ne dogaja!«

In vendar se dogaja! Tudi v Celju!

Vsak podatek je laže dobiti, kot na primer tega, kako vzgajajo vajence v delavnicah, tam kjer je nekaj desetin vzgojiteljev in kjer vsak, ki je le malo starejši, stresa dobre, najpogosteje pa slabe trenutke na vajenca. Takšne ustanove ali vsaj pododdelka v kakšnem sekretariatu ni več, ki bi proučeval, kako ravnajo v delovnih organizacijah ali pri obrtnikih z vajenci. Pred letom je izšel zakon, ki je razveljavil uredbo o vajencih iz leta 1952. V treh členih ohranja zakon le tista določila stare uredbe, ki govorijo o sklepanju učnih pogodb. Vse drugo pa prepušča zakon republiškim predpisom, ki jih pri nas — še nismo sprejeli...

Svojčas so ugotavljali delovni inšpektorji med drugim tudi nepravilnosti v ravnanju z vajenci. Po novem, ko imajo okrnjene pristojnosti, opravljajo le tehnično inšpekcijo. Ne pulijo se za nekdanje pristojnosti, vendar, kadar delijo starejši delavci vajencem zaušnice, pa vendar preskočijo svoje pristojnosti.

Janko Obrez, delovni inšpektor v Celju skimava:

»Če pade po vajencu kakršnakoli delovna naprava, prileti vse na kup. Toda, če mu prileti katera za uho, ni nikogar, ki bi bil pristojen ukrepati. Pravimo, da stara uredba o vajencih ni bila dobra, zato smo jo preklicali, vendar je nismo z ničemer nadomestili. Nastala je praznina, ki jo lahko vsakdo zapolnjuje po svoje. Ne le da se ne morejo vajenci in njihovi starši pritožiti na noben organ, če izvzamemo upravne in samoupravne organe v delovnih organizacijah, pri privatnikih pa še tega ni, ampak se tudi bojijo pritožiti. Od lani je še posebej težko za učna mesta in tako tolažijo starši svoje otroke: ‚Tri leta boš že vzdržal, potrpi'!«

Vajenci pa si najbrž tako pravijo: »Tri leta bom vzdržal, potem pa bom jaz strahoval druge. Tako je v navadi.« Toda, ali si vse to izmišljujemo, ali res zapolnjujemo zakonske praznine s klofutami? Očitno mnogim ne gre v glavo, da ne bi bilo na občini nikogar, ki bi preprečeval strahovanje med učno dobo. Kdaj pa kdaj kakšen oče vendar potrka na vrata delovnega inšpektorja.

»Toda, če potrka mora biti že hudo.« Tako govori iz izkušenj tovariš Obrez.

»V neki delovni organizaciji je delal vajenec v skladišču. Izdajal je orodje vajencem in pomočnikom in po zapovedi mojstra terjal v zameno zadolžnico. Toda brž ko je omenil zadolžnico, so se mu vsi oddolžili s krepko zaušnico. V skladišču tako ni bilo orodja, zadolžnic pa tudi ne. Tako je še mojster prišel na svoj račun in za vsako manjkajočo zadolžnico navil vajencu ušesa. Verjetno bi v tej delovni organizaciji še danes tako vtepali v glavo delovne navade in vcepljali čut odgovornosti in dolžnosti, če se ne bi fant očetu zasmilil, da je le-ta poprosil pri nas za posredovanje. Ne bom povedal, kje se je to zgodilo, kajti z delovno organizacijo smo »sklenili pogodbo«, da tako ne bodo več ravnali z vajencem, mi pa jih zato ne bomo imenovali. Tako sta prosila tudi oče in sin. In, kot je videti, so res spremenili odnos do fanta

Drugi primer še ni rešen. Zasebni krojaški mojster pretepa pomožno delavko in vajenko. Dobita jih za vsak napačni vbod.

Ste dovolj slišali? Lahko bi vam pripovedoval na primer o tem, da morajo vajenci delati tudi tisto, kar nima nič skupnega z ukom, o čemer ne piše v učni pogodbi, da delajo pogosto dlje, kot je predpisano. Ali pa o tem, da jim delodajalci ne dajo zaščitne obleke, ali...«

Dovolj je bilo te trpke zakonske praznine. Toda, ali naj še kar naprej čakamo na republiške predpise? Ali pa naj v interni zakonodaji delovnih organizacij zagotovimo uresničitev načela: pri nas ni fizičnega obračunavanja, ker smo vendar že zdavnaj rekli, da ga ne sme biti!

I. V.

Z jugoslovanskih sindikatov

Centralni svet

Nujna je revalorizacija

Pred dnevi je predsedstvo CSZS izoblikovalo več stališč do nadaljnjih ukrepov v gospodarskem in družbenem življenju. Tako je med drugim razpravljalo tudi o problematiki revalorizacije vrednosti osnovnih sredstev, ki čedalje bolj očitno postaja pogoj za »čiste račune« v gospodarstvu. Dosedanja fiktivna vrednost osnovnih sredstev, ki je v marsikaterem primeru manjša od dejanske vrednosti celo za 50 %, pa postavlja nekatere panoge gospodarstva v izjemno ugoden položaj, saj izkazujejo prav zaradi te nizke vrednosti osnovnih sredstev fiktivno zelo visok dohodek, ki se nato pogosto preliva tudi v neupravičeno visoke osebne dohodke. Res pa je tudi to, da bi se z revalorizacijo vrednosti osnovnih sredstev marsikatera delovna organizacija z nizko produktivnostjo dela znašla na robu rentabilnosti ter da bi morala celo zmanjšati osebne dohodke.

Vendar pa je po mnenju predsedstva jugoslovanskih sindikatov taka revalorizacija nujna in eden od osnovnih pogojev za nadaljevanje uveljanjanja gospodarske reforme.

Bosna in Hercegovina

Premalo posnemalcev

Podatki ene izmed analiz občinskega sindikalnega sveta v Prijedoru razkrivajo, da delovne organizacije, ki so uvedle skrajšan delovni čas, dosegajo čedalje boljše rezultate. Tako je na primer v Tovarni celuloze in papirja porasel neto dohodek v primerjavi z angažiranimi sredstvi za 3,4 odstotke, osebni dohodki na zaposlenega so se povečali za 39,4 %, skladi na zaposlenega pa celo za 170,6 %. Podobne rezultate je dosegla tudi največja delovna organizacija prijedorske komune — Rudnik železa v Ljubiji: neto dohodek se je po uvedbi 7-urnega delavnika povečal za 33,9 %, osebni dohodki so porasli za 24,7 %, skladi pa za 50,4 %.

Toda kljub temu, da so podobne dobre rezultate dosegli tudi v drugih delovnih organizacijah, ki so uvedle 42-urni delovni teden, pa sindikati ugotavljajo, da je v komuni le malo posnemalcev. Od 62 delovnih organizacij je namreč doslej prešlo na skrajšan delovni čas le 5 kolektivov.

Makedonija

Uresničiti zaključke III. plenuma

Zadnja seja predsedstva RSZSJ za Makedonijo je bila posvečena nalogam sindikalih organizacij pri uresničevanju zaključkov tretjega plenuma CKZKJ. Republiški sindikalni svet se je pri tem zavzel, da bi morali sindikati v delovnih organizacijah vzrajati pri tem, da samoupravni organi določijo tudi časovne roke za dokončni prenos delitve dohodka in sredstev za osebne dohodke na delovne enote. Predsedstvo je tudi priporočilo sindikalnim organizacijam, naj zahtevajo zamenjavo vodilnih kadrov v delovnih organizacijah, če ne bi izpolnjevali nalog. Razen tega pa so člani predsedstva poudarili, da je treba v delovnih organizacijah čimprej izoblikovati in uskladiti interno zakonodajo, da bi se tako vzporedno s prehodom na delitev dohodka po delovnih enotah regulirali tudi medsebojni odnosi med enotami ter da bi v poslovanju med njimi slednjič le obveljali ekonomski odnosi.

Hrvatska

Reelekcija po direktivah komiteja

Obdobje reelekcije direktorjev v občini Split se je začelo z dogovorom družbeno političnih organizacij in oblastnih organov, kako izvesti akcijo. Zaključek tega posveta je bil, da mora reelekcija potekati povsem demokratično, da ne sme priti do nobenega vsiljevanja kolektivom, da se morajo delovni kolektivi sami odločiti, koga bodo izbrali, potem ko se bodo pogovorili o dosedanjih rezultatih dela in prihodnjih nalogah. Prav ta del razprave pa naj bi organizirali in usmerjali sindikati.

Do tega načelnega sklepa vse v redu. Tudi še potem, ko so delovni kolektivi na pobudo sindikatov začeli z razpravo o dosedanjih uspehih in bodočih nalogah. Potem pa se je na vsem lepem izkazalo, da je vodstvo ZK v Splitu vsem prvotnim sklepom navkljub pridržalo zase pravico odločanja, katere osebe in v katerih delovnih organizacijah bodo zasedle direktorske položaje. Razumljivo je, da se je tako reelekcija sprevrgla v golo formalnost, kot tudi to, da so proizvajalci označili takšno demokratičnost za farso. Zadeva je namreč dosegla celo takšen obseg, da se je moralo vmešati okrožno sodišče in opozoriti občinsko skupščino na nezakonitost, na poskuse, da v nekaterih delovnih organizacijah zasedajo direktorska mesta vnaprej in v pisarni komiteja določeni ljudje.

PREKINILI SO DELO, TODA IZ UPRAVE NIKOGAR...

»Našemu direktorju za podjetje in delavce ni mar!«

Pred dobrimi štirinajstimi dnevi je prišlo na Republiški svet ZSS nepodpisano pismo naslednje vsebine:

»Delavci, zaposleni v obratu gramoznica in cementnina SGP Sava Krško, prosimo, da podprete našo prijavo podjetja Sava pri občinskem sindikalnem svetu v Krškem. Radi bi dosegli pravice, ki nam po zakonu pripadajo. Ustno smo povedali vse nepravilnosti, ki se gode v našem podjetju, toda zaradi povezanosti funkcionarjev občine in občinskega sindikalnega sveta z našim direktorjem, ne dosežemo ničesar. Kljub obljubam in izpolnjenim normam ne dobimo zaslužene plače, ker moramo kriti izgubo na vseh gradbiščih, za izgubo pa je kriva uprava. Mislimo, da mi nismo dolžni nositi posledic zaradi nesposobnosti vodstva našega podjetja. Prosimo, da se o resničnosti naših trditev prepričate v razgovoru z nami v gramoznici, sicer se bomo obrnili na maršala Tita in to s polnimi podpisi. On nas ne bo izdal pri našem direktorju, da bi nas ta potem lahko odpustil iz službe.

Naš direktor skrbi samo za svoje prejemke, za podjetje in delavce pa mu ni mar.«

Kakor vidite, huda obtožba, naperjena proti občinskim možem, da ne skrbe za življenjske razmere svojih občanov, zoper občinski sindikalni svet, češ da pri svojem delu ne ščiti interesov članov sindikata, še najbolj ostra pa zoper direktorja. Na republiškem odboru sindikata gradbenih delavcev so se, potem ko so prebrali to pismo, vprašali: Ali je ob takšni razvitosti delavskega in družbenega samoupravljanja, o kakršni govorimo, sploh možno, da pomirijo delavce, ki protestirajo zaradi očitnih krivic, v nekaterih krajih še vedno za zeleno mizo in med štirimi očmi?! Čeprav resničnim samoupravljavcem anonimnost pri izražanju zahtev, da je treba nepravilnosti odpraviti, ne dela časti in vodstva političnih organizacij takšna pisma niso dolžna obravnavati, so se na republiškem odboru sindikata gradbenih delavcev odločili, da preverijo resničnost navedb v pismu. Obiskali so delavce v obratu gramoznica in cementnina SGP Sava Krško in zvedeli naslednje:

V tem obratu SGP Sava Krško je zaposlenih 40 delavcev, od tega 36 nekvalificiranih, medtem ko šteje celotno podjetje 280 ljudi. Zaradi izredno nizkih zaslužkov so delavci že lani avgusta protestno ustavili delo. Toda ta dogodek ni vznemiril uprave podjetja niti ni vzdramil odgovornih funkcionarjev na občini in občinskem sindikalnem svetu. Drugič pa so delavci iz protesta, ker ni bilo k njim na razgovor nikogar iz uprave, prekinili delo letos ob koncu februarja, ob izplačilu osebnih dohodkov. Delavci v februarju zaradi manjšega števila delovnih dni menda niso dosegli mesečnega plana proizvodnje, zato so prejeli le 92 % osebnih dohodkov, kar je v praksi pomenilo, da so prejeli nekateri manj kot 30 tisoč starih dinarjev, čeprav so ves čas delali po akordu. Bržčas bi dela ne ustavili, če bi kdo od odgovornih mož v podjetju pravočasno povedal delavcem, zakaj bo dohodek februarja nižji. Ob tem velja tudi povedati, da o izplačilu manjšega zaslužka ni sklepal delavski svet, marveč so delavcem odbili del osebnega dohodka po nalogu direktorja in računovodje.

Je morda druga protestna ustavitev dela prepričala upravo podjetja, da se bo končno le morala pogovoriti z delavci o gospodarskih problemih podjetja, o organizaciji dela in delitvi itd.? Kaj še! Šele, ko so delavci tistega dne, drugič zahtevali, naj jih obišče kdo iz uprave, je direktor odredil, naj »stopi« v obrat gramoznice komercialni, da bo videl, kaj se dogaja. V obrat ga je pospremil tudi predsednik delavskega sveta. Toda komercialni delavcem ni odgovarjal na vprašanja, ki so mu jih zastavljali, ampak jih je pregovarjal, naj vendar začno delati. Da so delavci nezadovoljni s samovoljnim zmanjšanjem izplačila osebnih dohodkov, tega občinskemu sindikalnemu svetu tudi ni sporočil izvršni odbor sindikalne podružnice, ampak trije delavci, ki so se oglasili na občini. Po posredovanju občinskega sindikalnega sveta je uprava podjetja le pristala na sestanek z delavci, toda direktor se ga ni udeležil z izgovorom, da mora na službeno pot.

V razgovoru med delavci v obratu gramoznica in cementnina SGP Sava Krško in predstavniki RO sindikata gradbenih delavcev se je torej pokazalo, da so navedbe v anonimnem pismu, ki so ga delavci tega obrata naslovili na republiški svet, točne. Še posebno pa je resničen očitek, da se direktor izmika odgovornosti za svoje delo in obračunu o njem pred člani kolektiva, saj delavci skoraj ne pomnijo, kdaj so imeli zadnji sestanek. Dejstvo je tudi, da prav delavci, zaposleni v obratu gramoznica — cementnina, ustvarjajo večino sredstev za sklade celotnega podjetja (delitev med osebnimi dohodki in skladi v tem podjetju znaša 70:30), ki z njimi uprava pokriva izgube v drugih obratih. In še to: medtem ko prejemajo nekateri delavci podjetja SGP Sava Krško na mesec manj kot 30 tisoč dinarjev in so zato življenjske razmere gradbenih delavcev tega podjetja izredno težke, prejemajo visokokvalificirani uslužbenci tega podjetja najvišje povprečje osebnih dohodkov v gradbeništvu Slovenije — 128 tisoč starih dinarjev.

Nič čudnega torej, če se direktorju tega podjetja Francu Koširju »ne zdi vredno« odgovarjati na vprašanja delavcev.

VINKO BLATNIK

ZATOPLJENA V POGOVOR — FOTO SLUŽBA DE

OD VSEPOVSOD

PO TEORIJI ENAKIH ŽELODCEV

Decembra lani so se predstavniki bombažnih predilnic v državi povsem demokratično dogovorili, kako bodo razdelili letošnje kvote bombaža. Sestali so se predstavniki vseh 32 podjetij in z glasovanjem določili, da kontingentov bombaža ne bodo delili po načelu produktivnosti, temveč vsem enako, pravično in pošteno po povprečni produktivnosti dela, ki je v tem primeru: eno vreteno izprede na uro 20 gramov prediva.

Teh povprečnih 20 gramov je torej služilo kot ključ za delitev.

In ker so pač nekatere predilnice v državi iznad te povprečne jugoslovanske produktivnosti dela, bodo zato ostale ob koncu leta za kak mesec ali dva brez bombažne preje ali pa morajo že zdaj zmanjšati produktivnost dela. Tistih 25 predilnic v državi, ki so pa pod to povprečno produktivnostjo, lahko brez vsake skrbi predejo bombaž do konca leta in še jim ga bo ostalo v skladiščih, če se po naključju kdo ne spomni, da bi vendar le kazalo nekaj od teh zalog prodati tistim, ki bodo ostali brez surovin in brez dela.

Kaj ko bi pri nas vendarle že enkrat glasovali v prid tistim, ki so nad tem jugoslovanskim povprečjem in se ravnali po njih? In kaj ko bi slednjič le opustili takšna in podobna glasovanja ter pustili, da dobi surovino tisti, ki ima dovolj sredstev, da zadovolji svojim večjim možnostim in potrebam!

Pravna posvetovalnica DE

53. VPRAŠANJE:

Zaposlil sem se oktobra 1964. Dne 4. 8. 1965 sem se pri delu ponesrečil in bil v bolniškem staležu do 3. 3. 1966. Dopusta doslej še nisem izkoristil. Zanima me, ali imam pravico do dopusta za leto 1965, oziroma ali lahko zahtevam denarno nadomestilo za to, ker v letu 1965 nisem bil na dopustu?

B. J. — Celje

V letu 1965 ste vsekakor pridobili pravico do letnega dopusta, in sicer do toliko dni, kolikor vam glede na težavnost vašega dela, pogoje delovnega mesta, delovno dobo in druge okoliščine pripada po določilih začasnih sklepov o delovnih razmerjih podjetja, v katerem delate, najmanj pa 14 in največ 30 dni. Če pa dopusta v letu 1965 niste izkoristili, potem sedaj ne morete več zahtevati letnega dopusta zato, ker ga niste izkoristili zaradi objektivnih razlogov, dopusta pa po določilih TZDR ni mogoče prenašati iz leta v leto. Delovna organizacija namreč ni dolžna dati delavcu dopust, ki ga ni izkoristil — pa čeprav zaradi bolezni — v letu, v katerem je imel do njega pravico, niti ne more delavec terjati od delovne organizacije škodo, ki mu je nastala zaradi tega, ker ni bil na dopustu.

M. STUPAN

54. VPRAŠANJE:

Zadnji dve leti opravljam službo nočnega čuvaja in to neprekinjeno 365 dni na leto, za kar sem prej dobival plačane nadure. Sedaj so v podjetju zaposlili še enega čuvaja in ne plačujejo več nadur, še vedno pa moram delati ob državnih praznikih in ob nedeljah. Dve nedelji v mesecu delam od 4 zjutraj do 8 zvečer, dve nedelji v mesecu pa od 8 zvečer do 4. ure zjutraj in tako nisem prost nobeno nedeljo. Ali sem za delo ob nedeljah in državnih praznikih upravičen zahtevati 50 % dodatka na urno postavko?

A. L. — LJUBLJANA

Po določilih temeljnega zakona o delovnih razmerjih vam za delo, opravljeno ob nedeljah in praznikih, ne pripada urni dodatek 50 %. Omenjeni zakon dopušča delo, daljše kot poln delovni čas (42 oziroma 48 ur na teden) le v posebej določenih primerih, in sicer takrat, če zadene delovno organizacijo nesreča ali pa se taka nesreča neposredno pričakuje, vendar samo toliko časa, kolikor je nujno, da se rešijo človeška življenja ali obvarujejo materialna sredstva, oziroma le takrat, ko je nujno, da se začeto delo nadaljuje zato, da bi se končal delovni proces, katerega ustavitev bi povzročila precejšnjo materialno škodo. Te primere in pogoje pa mora delovna organizacija natančneje določiti v statutu. Delavec sme odkloniti, da bi delal dalj kot polni delovni čas v primerih, ki niso določeni v statutu. Nadurno delo, kot ga je poznal prejšnji zakon o delovnih razmerjih, torej ni dopustno. Sodeč po tem, da so v vaši delovni organizaciji zaposlili še enega čuvaja, vaš delovni čas ni daljši kot 42 oziroma 48 ur na teden glede na to, da do preteka roka za uvedbo 42-urnega delavnika velja kot delo, daljše od polnega delovnega časa, samo delo nad 48 ur. Če vas silijo delati na teden dalj, lahko odklonite, da bi delali čez poln delovni čas, če pa ste v času, odkar je vstopil v veljavo temeljni zakon o delovnih razmerjih, to je od 8. 4. 1965, že delali dalj, potem mora delovna organizacija to upoštevati pri višini vašega osebnega dohodka, dolžini letnega dopusta in drugih pravicah. Če tega ne upošteva, lahko tožite delovno organizacijo za plačilo škode, ki vam je zaradi tega nastala.

Zakon določa delovni čas med 22. in 5. uro naslednjega dne kot nočno delo. Za nočno delo mora delovna skupnost zagotoviti potrebne pogoje; čas, ki ga delavec prebije na nočnem delu, pa je poseben delovni pogoj, ki ga delovna skupnost upošteva pri merilih, po katerih odmerja pravice, ki so odvisne od delovnih pogojev (osebni dohodek, letni dopust). Za nočno delo vam nedvomno pripada večji osebni dohodek, več letnega dopusta in drugih pravic in to vam je delovna organizacija dolžna priznati.

Zakon določa, da ima delavec pravico do tedenskega počitka najmanj 24 ur brez presledka, ne določa pa, da je dan počitka ravno nedelja. Samo zaradi tega, ker delate ob nedeljah, vam ob predpostavki, da imate prost kakšen drug dan v tednu, nič ne pripada. Nikakor pa ni dovoljeno, da bi delali na dan več kot 12 ur. Zakon namreč določa, da mora delovna skupnost zagotoviti delavcu nepretrgan dnevni počitek najmanj 12 ur. Zato lahko odklonite, da bi v bodoče delali dalj kot 12 ur na dan, za že opravljeno delo pa lahko zahtevate odškodnino v višini povečanega osebnega dohodka. Zakon določa, da ima delavec pravico do počitka ob državnih praznikih. Vaše delo je sicer takšnega značaja, da ga je treba opravljati tudi ob državnih praznikih. Na vsak način pa bi delovna skupnost morala poskrbeti, da ne delate ob vseh nedeljah in državnih praznikih, obenem pa bi poleg tega, da ste prosti na kak drug dan, prav tako morala upoštevati vaše delo ob praznikih kot poseben pogoj, ki se upošteva pri višini osebnega dohodka in dolžini letnega dopusta.

M. STUPAN

KUPON za pravno posvetovalnico DE

Pogovori z upravljavci ● Pogovori z upravljavci

»So stvari, ki jih človek težko razume!«

Ob dnevu železničarjev smo se pogovarjali z Jankom Turkom, prometnikom na železniški postaji v Grobelnem.

»Nisem še dolgo pri železnici, mineva komaj šesto leto,« je začel. »Občutim pa, da se dogajajo stvari, ki jih človek težko razume. Pred leti so, na primer, ob gradnji obsotelske proge pri Grobelnem poskrbeli tudi za trikotno zvezo z južno železnico, da bi se po njej vlaki iz smeri Zagreba preko Kumrovca izognili postaji v Grobelnem in nadaljevali pot naravnost proti Mariboru. Tako nekako je bilo takrat predvideno. Iz vsega tega pa ni bilo skoraj nič. Pač pa zadnje dni z veliko naglico demontirajo ta del proge... Zanima me, koliko denarja smo po tej poti pognali v veter? Mar ne bi bilo bolje, če te zveze takrat ne bi gradili in ta denar porabili raje za modernizacijo signalnih in varnostnih naprav na naši ali kateri drugi postaji? Tisto, kar imamo zdaj, je bilo še vse postavljeno pred prvo svetovno vojno in za veliko manjši promet... Hočem reči, da signalne in varnostne naprave niso takšne, da bi preprečevale odločilen vpliv tistega, čemur nekateri pravijo »človeški faktor«. Dejansko je ravno narobe: samo majhen spodrsljaj zadostuje, da bi se lahko pripetila nesreča. Nesreč pa bi bilo nedvomno še veliko več, če se ne bi vsi, ki delamo na železnici, trudili do skrajnosti. Navzlic temu včasih spodleti; krivi in obsojeni smo vedno samo železničarji... Nočem reči, da na sploh odklanjamo odgovornost. Ni pa prav, da pri obravnavanju teh zadev vedno prevladajo samo obtežilne okoliščine.«

»Ko že govorimo o varnosti prometa na železnici, kako je na splošno s tem na naši prvi progi, na južni železnici, ki pelje tudi skozi vašo postajo?«

»Ja, kako bi rekel: promet je neprimerno večji, kot je bil takrat, ko so progo dogradili. Na relaciji od Ljubljane do Grobelnega pa so samo štiri postaje opremljene s sodobnimi varnostnimi napravami. Mi železničarji bi radi, da bi vendar enkrat napravili konec zastojem, ki so posledica zastarelih tehničnih sredstev; da bi tudi sedanji gost promet na tej frekventirani progi bolj elastično uravnavali. Zdaj pa marsikdaj računamo tudi na sekunde. Če ne bi, bi postalo vroče!«

»Če ni skrivnost: koliko zaslužite?«

»Zadnje mesece moj osebni dohodek dosega nekako sto tisoč starih dinarjev. Tega denarja pa ne zaslužim samo na postaji v Grobelnem, ampak po potrebi, se pravi zelo pogosto, nadomeščam kolege na sosednjih postajah, predvsem na kumrovški progi. Decembra in januarja sem bil, na primer, skoraj nepretrgoma v Rogatcu. Delam pa v turnusu 12/24, se pravi, da sem 12 ur v službi in 24 ur prost. Sami izračunajte, ali veliko ali malo zaslužim!«

»Običajno ob koncu razgovora vselej povprašamo za želje. Kaj bi radi doživeli v bližnji prihodnosti?«

»V poklicnem delu uresničitev vsaj nekaj tistega, o čemer sem govoril. Osebno pa to, da bi našel možnost za nadaljevanje študija na višji prometni šoli v Zagrebu ali morda na prometni fakulteti v Beogradu. V domačem krogu pa, da bi bili žena Marjanca, sin Aleš in jaz zdravi, kakor smo zdaj!«

(P. s.: Razgovor je trajal dobre pol ure. Med tem časom je Janko Turk odpravil tri vlake in odgovoril na 11 telefonskih pozivov. Pristavil pa je, da sva imela srečo, ker je bilo tedaj sorazmerno najmanj prometa.)

-mG

POČITNIŠKE SKUPNOSTI ŠE NISO ZAŽIVELE

BOLJŠA ORGANIZACIJA — POGOJ ZA RENTABILNEJŠE POSLOVANJE

Po razgovoru z Jankom Vrhuncem, v. d. direktorjem Počitniške skupnosti Ljubljana-Center

Podatki govore, da razpolagamo v Sloveniji s 497 sindikalnimi počitniškimi domovi, ki imajo blizu 3 tisoč ležišč. Po eni plati ugotavljamo, da imamo domov še vedno premalo, po drugi pa, da še tistih počitniških domov, ki smo jih že zgradili ter vanje vložili ogromna sredstva in neštete ure prostovoljnega dela, danes ne znamo izkoristiti.

Precej tovrstnih problemov bi rešili, če bi zaživele počitniške skupnosti. Poenostavili bi pereča vsakdanja vprašanja majhnih počitniških domov in s poslovnim združenjem omogočili boljšo ter učinkovitejšo informativno službo, podaljšanje sezone in kar je najpomembnejše — našemu človeku bi omogočili cenejše letovanje.

»Že pred leti so lastniki počitniških domov spoznali, da bi bile ekonomske cene malce visoke za potrošnikov žep. Optimalno število ležišč v počitniškem domu naj bi bilo po vseh izračunih približno 100, objekti naših kolektivov pa so seveda veliko manjši. Zato so tudi cene višje. Rešitev iz tega je pravzaprav ena sama: združitev domov v počitniško skupnost, poenostaviti upravljanje in na ta način znižati stroške,« pravi **Janko Vrhunec**, v. d. direktorja Počitniške skupnosti Ljubljana-Center.

»Glede na to bi človek pričakoval, da bodo lastniki domov z veseljem prepustili upravljanje svojih kapacitet počitniškim skupnostim?«

»Kljub temu, da je ekonomska računica v tem primeru čisto jasna, počitniške skupnosti še niso zaživele, kot bi morale. V precejšnji meri je vzrok tega v nezaupanju delovnih organizacij. Še vedno menijo, da gre za nekakšno »zastonjkarsko odtujevanje«. V resnici seveda počitniške skupnosti samo organizacijsko povezujejo kapacitete, tako omogočajo boljše poslovanje in nižje cene. Pri vsej stvari gre izključno le za sodelovanje. O odtujevanju kapacitet ni govora.«

»Je nezaupanje v počitniške skupnosti edini vzrok, da še danes živi velika večina domov po svoje in izolirano?«

»Vzrokov je precej. Morda je eden med njimi tudi ta, da smo bili doslej še premalo prepričljivi, da nismo dovolj pregovarjali in dokazovali. Pa ne samo to. Često gre za neko, po svoje razumljivo, sentimentalnost do doma, ki so si ga ljudje prigarali s prostovoljnim delom v najtežjih časih. Sedaj se ga bojijo izpustiti iz rok. V marsikaterem primeru pa predstavlja dom nekakšno postojanko za vikende ožjega kroga ljudi, ki se seveda z vsemi štirimi upirajo, da bi njihov dom upravljala počitniška skupnost. Kmalu bo prišlo do tega, da bodo domovi čisto ekonomsko prisiljeni bolje gospodariti in znižati cene svojih uslug. Marsikje namreč niti še ne vedo natančno, koliko jih dejansko stane oskrbni dan, ker imajo npr. ljudi, ki delajo v domu, enostavno na plačnem spisku podjetja. Skratka, ekonomska situacija za sedaj še ni prisilila domov k boljšemu gospodarjenju, kljub visokim cenam, ki so že danes precejšnjemu številu ljudi nedostopne.«

»Slabo izkoriščene kapacitete predstavljajo iz leta v leto problem številka ena...«

»Prepričan sem, da gre tudi v tem primeru v glavnem za slabo poslovanje. Poglejte, v domovih gospodarskih organizacij je bilo lani v povprečju v juliju in avgustu 40 % kapacitet neizkoriščenih! Da ne omenjam številk v predsezoni in posezoni! Bistveno drugačna je situacija v domovih počitniških skupnosti. Sezona v naših domovih traja približno od prvih dni maja pa do konca septembra, to je 5 mesecev. V minulem letu smo imeli v vseh teh mesecih povprečno 82 % kapacitet zasedenih.«

»Kakšne so perspektive za letošnjo turistično sezono?«

»Že prve številke so ugodnejše, kot pa so bila pričakovanja. Če govorim za počitniško skupnost Ljubljana-Center, lahko rečem, da so kapacitete za glavno sezono že zasedene. Sedaj je samo še vprašanje predsezone in posezone. Pomagali si bomo z inozemskimi turisti, predvsem Čehi, s katerimi smo že sklenili konkretne aranžmaje. Seveda pa na sploh še vedno ostaja odprto vprašanje izkoriščenosti kapacitet izven glavne sezone.«

»Kaj bi bilo treba po vaše napraviti, da ne bi silili vsi na počitnice samo v juliju in avgustu?«

»Če pomislim na družine z otroki, ki hodijo v šolo, potem je naval sredi poletja povsem razumljiv. Prej ko slej bo najboljša rešitev vprašanja v tem, da tudi mi v določenih krajih »pomaknemo« počitnice za mesec dni naprej oziroma nazaj in na ta način vsaj delno izkoristimo dosedanjo mrtvo sezono. Tako delajo že marsikje po svetu.«

»Kaj bi se dalo še izboljšati pri počitniških skupnostih?«

»Temeljno vprašanje počitniških skupnosti je še vedno v tem, da vključujejo le manjši del domov. Naša občina ima npr. 75 objektov za oddih, v počitniški skupnosti pa jih je le 5. To seveda ne govori v prid rentabilnosti. Pa ne gre samo za to. V bodoče bi bilo pametno, da bi organizirali počitniške skupnosti glede na teritorij, kjer so domovi, in ne glede na sedež lastnikov domov, kot je to praksa danes. S tem bi lahko v precejšnji meri znižali stroške poslovanja. Ne bi se več dogajalo, da bi vzdrževali za določeno število domov v istem kraju prav toliko upravnikov, ekonomov, avtomobilov za dostavo potrebnega materiala itd. itd.«

»Nekateri trdijo, da so se z ukinitvijo K-15 skrčile možnosti za cenen oddih...«

»Računica v občini Center kaže nasprotno. Lani so odvedle samo gospodarske organizacije v naši občini 849 milijonov za regresiranje potovanj. Letos je ta številka še večja. Na člove[illegible] bo prišlo približno 21 tisoč [illegible]narjev, kar vsekakor ni malo.«

A. ULAGA

NA IZLET V ČOLNU

FOTO SLUŽBA DE

Na temo REFORMA so rekli

TITO, 27. julija v Banjaluki:

»Doslej smo pri nas ogromno zgradili. Zgradili smo na tisoče tovarn, na tisoče kilometrov novih cest. Jugoslavija je postala razvita država. Da pa bi se mogla še uspešnejše razvijati, moramo bolj skrbeti za življenje naših ljudi. Vprašanje je, ali imamo pravico še nadalje zahtevati od naših ljudi zgolj napore in odrekanje. Ne moremo. Obstaja meja potrpljenju in fizičnim zmogljivostim. Z gospodarsko reformo hočemo zdaj ustvariti rezmere, ki bodo našim proizvajalcem, vsem delovnim ljudem omogočile, da bodo izboljšali življenjsko raven.«

MIKA ŠPILJAK, v televizijskih aktualnih razgovorih 14. aprila:

»Če so notranji odnosi v delovni organizaciji urejeni, potem je mogoče, da integracija napreduje tako rekoč neomejeno. V takih podjetjih se razvija dvojni proces — na eni strani decentralizacija, dejal bi, deetatizacija, na drugi pa se nadaljuje proces centralizacije, oziroma koncentracije in poslovno povezovanje vse do velikih integracijskih skupnosti. Prav tega dvojnega procesa ne razumejo pogosto pri nas in zato nasprotujejo drug drugemu. Ne razumejo, kako to, da na eni strani govorimo o potrebi decentralizacije in deetatizacije, na drugi pa se zavzemamo za integracijo in poslovno povezovanje. Toda če v delovnih organizacijah uredimo dohodek v ekonomskih enotah, če uredimo organizacijo samoupravljanja, potem bodo številni aktualni procesi v naši družbi prišli laže do izraza in se razvijali z manj težavami. To je mogoče doseči pod vplivom neposrednih proizvajalcev in zdi se mi, da je v tem bistvo.«

ANA ROZMAN iz Tekstilindusa, Kranj, na zadnji seji ObSS Kranj:

»Na seji delavskega sveta so obravnavali zaključni račun. Razprava ni bila takšna, kot bi lahko pričakovali, saj na same številke ni mogoče dajati pripomb, o smernicah za nadaljnji razvoj pa je govorilo le nekaj stavkov. Sicer so smernice vsebovale predlog, da je treba zaloge blaga zmanjšati, nikjer pa ni bilo besede o tem, kdo je za zmanjšanje zalog zadolžen. Nič čudnega, če so člani delavskega sveta vprašali, kdo naj ta sklep uresniči. Menim, da bi morali samoupravljanje poglabljati tako, da bi na sejah samoupravnih organov sprejemali predvsem konkretne sklepe in zadolžitve.«

SO PROBLEMI TRGOVINE NA TOLMINSKEM REŠENI?

»SEM SE OŽENIL, SE NE KESAM...!«

Kraji, kot so na Tolminskem, nedvomno potrebujejo res dobro organizirano trgovino. Trgovina, zlasti danes, ko so bile odpravljene številne olajšave ob prehodu čez mejo in ko prihaja na Tolminsko vse več Italijanov, predstavlja za gospodarstvo znaten vir dohodkov. In prav v tem je vzrok, da se o položaju trgovine te dni na Tolminskem veliko razpravlja. Še več pa je bilo vročih razgovorov o trgovini pred združitvijo dveh osnovnih trgovskih organizacij Grosista z Mosta na Soči in Tolminke iz Tolmina.

Čeprav so v občini menili vsi, od občinske skupščine do družbenopolitičnih organizacij, zlasti pa sindikat, da je mogoče trgovino organizacijsko rešiti le z združitvijo obeh omenjenih trgovskih podjetij, so mnogi vodilni uslužbenci v Tolminki temu nasprotovali.

PREMAJHNA ODLOČNOST ČLANOV DELAVSKEGA SVETA

Na občinskem komiteju Zveze komunistov in občinskem sindikalnem svetu v Tolminu so kaj kmalu spoznali, da skušajo nekateri vodilni uslužbenci v Tolminki podrediti družbene koristi osebnim težnjam. Drugega torej res ni kazalo, kot da se obe družbeno politični organizaciji odločneje vmešata v vso zadevo. Zlasti občinski sindikati so delavskemu svetu Tolminke predlagali, naj direktorju čimprej odpove delovno mesto, saj je sam priznal, da ni sposoben voditi delovne organizacije. Člani delavskega sveta v Tolminki so se strinjali z mnenjem občinskega sindikalnega sveta, vendar pa so želeli, naj stvari okrog direktorjeve odpovedi raje izpeljejo občinski forumi. Kaže, da so se vsaj nekateri člani delavskega sveta ustrašili, da se ne bi zamerili enemu ali drugemu vodilnemu uslužbencu.

KAKO JE POTEKALO ZDRUŽEVANJE?

Kljub priporočilom občinskega sindikalnega sveta in občinskega komiteja Zveze komunistov do združitve obeh trgovskih podjetij le ni prišlo tako hitro, kot so vsi v občini želeli. Ko je namreč prišlo do glasovanja za združitev Grosista in Tolminke, je v Tolminki glasovalo za združitev le 74 odstotkov članov kolektiva. V statutu podjetja pa imajo zapisano, da mora ob združevanju z drugim podjetjem za to glasovati najmanj 75 odstotkov članov kolektiva.

Uprava Tolminke je ob združevanju Grosista in Tolminke odločila, naj bo referendum za vse enote Tolminke izveden kar v Tolminu, to je tudi za člane enot z Mosta na Soči, Kobarida in Bovca. Čisto razumljivo, da so se na upravi Tolminke potegovali za takšno organizacijo referenduma. Tako so lahko skrili glasove članov enote iz Tolmina, ki so se menda organizirano pripravili, da bodo glasovali proti združitvi. In so tudi uspeli, saj je združitev propadla. Organizacija trgovine pa je zategadelj na Tolminskem še bolj šepala. Toda pri tem je treba priznati, da je bil precejšen odstotek (74 %) članov kolektiva le za združitev in hkrati za rešitev problemov trgovine na Tolminskem. Zatorej ni v tem primeru prav nič nenavadnega, da sta še odločneje posegla vmes občinski komite Zveze komunistov in sindikat. Trgovskemu podjetju Grosist sta predlagala, naj se ne združi, marveč le pripoji k Tolminki. Člani kolektiva Grosist so taka hotenja občinskega komiteja in sindikata, čeprav so vsebinsko za to podjetje bistveno drugačna, kot združitev, podprli in se tudi pripojili k Tolminki.

JE BILO VMEŠAVANJE RES POTREBNO?

Marsikdo se na Tolminskem sprašuje, ali je bilo res potrebno, da sta v združevanje trgovskih podjetij Grosista in Tolminke posegli občinski družbeno politični organizaciji. V prvi vrsti bi morala to razčistiti oba prizadeta kolektiva, morda s pomočjo občinske skupščine. Toda niti samoupravni organi, niti občinska skupščina niso bili pri združevanju in boljši organizaciji trgovine dovolj močni, da bi vso zadevo uspešno izpeljali. Torej je bilo skoraj nujno, da sta vmes posegla občinski komite Zveze komunistov in občinski sindikalni svet. To je bilo še toliko bolj nujno, ker se je še kasneje, ko se je Grosist pripojil k Tolminki, spet pokazalo, da nekateri bivši vodilni uslužbenci Tolminke še kar naprej rovarijo in skušajo netiti spletke. Seveda vse na škodo dobre organizacije trgovine in preskrbe potrošnikov. In res se občani Tolmina pa tudi drugih krajev na Tolminskem upravičeno sprašujejo, do kdaj bodo posamezne skupinice, tudi zdaj v novem trgovskem podjetju, krojile usodo, kako bodo občani oskrbljeni z živili in ostalim blagom. Kajti naval potrošnikov z onstran meje je vsak dan večji. In ne zgodi se malokrat, da domače gospodinje ostanejo brez mesa, celo brez testenin in najosnovnejših prehrambenih izdelkov.

Razmere se v novem enotnem trgovskem podjetju le izboljšujejo. Dobili so novega direktorja. Toda pomanjkljivosti je še zmeraj na pretek. Zlasti je opaziti v tolminskih trgovinah še zmeraj prekomerne zaloge nekoristnega blaga, slabo organizacijo dela in še precej osebne neodgovornosti do poslovanja, zlasti s strani »nejevoljnih« uslužbencev bivšega trgovskega podjetja Tolminka.

Ob vsem pa je le treba priznati, da poslej tudi tisti nekateri člani kolektiva bivše Tolminke, ki so z nezaupanjem gledali na pripojitev Grosista k Tolminki, že spoznavajo, da se tudi v tolminski trgovini stvari obračajo na bolje, k boljšemu gospodarjenju. Razveseljivo je predvsem to, da samoupravni organi novega enotnega trgovskega podjetja nimajo več na dnevnem redu razprtij, marveč že razpravljajo, kako bi preskrbo izboljšali in še bolje gospodarili.

MILAN ŽIVKOVIČ

REZERVIRANO ZA KOZERIJO • REZERVIRANO ZA KOZERIJO • REZERVIRANO ZA KOZERIJO • REZERVIRANO ZA KOZERIJO • REZERVIRANO ZA KOZERIJO • REZERVIRAN

PRIVIDI

Vsem svojim prijateljem in znancem sporočam žalostno vest, da sem za nekaj časa preminil. Prosim za tiho sožalje in namesto vencev zdravila ali kakršnekoli druge pripomočke za odganjanje prividov.

Vem, ne razumete me. Po navadi človek premine za zmeraj in nima prividov. Ker jaz še živim in imam privide, pomeni, da sem samo premaknjen. Zatorej sem le še medla senca nekdanjega vašega prijatelja in znanca. Senca, ždeča vse dneve v postelji z mrzlimi obkladki na vratu in na čelu ter opazujoča privide...

Pajki in bele miši me ne preganjajo. Izza skladovnice zdravil na okenski polici, kjer so včasih stali moji kaktusi, pelargonije in zimzeleni, se mi reži in proti meni steguje pajčje tanke roke KLAVZULA BREZ OMEJITVE. Čudovita iznajdba naših bančnikov.

Strmite, a?

Kako sem šele jaz strmel, ko sem dobil iz banke zadnje pismo. »Plačajte, prosimo, še 40.000 dinarjev dodatnih obresti,« približno tako so me polili bančniki s kropom, ko sem bil prepričan, da sem že ves dolg pošteno poravnal.

40.000 dinarjev!

Ponovil sem vse psovke, kar jih premore moj osebni besednjak in nato zavrtel telefon.

»Moja pokojna tašča, naj jo črvi v miru požro,« sem se zadrl v slušalko, »je bila trinog, pa vam še do gležnjev ni segla. Mislite, da denar pobiram na cesti, a? Po katerem zakonu si pa dovolite takole odirati poštene državljane? Ga ni, vam jaz povem.«

Takrat sem bil še samozavestni bivši jaz.

Koj nato pa se je začelo...

Poiskal sem si najboljšega odvetnika. »Lejte,« sem mu potožil, »za 200.000 dinarjev čekov so mi dali, jaz pa njim na roke 40.000 dinarjev v gotovini, dolg sem odplačal v dogovorjenem času in povrh še 14.000 dinarjev obresti, zdaj se ti pa spomnijo in zahtevajo še... Pomagajte mi zoper te trinoge.«

Najboljši odvetnik me je pomirjevalno potrepljal po rami in mi začel govoriti o nekakšni klavzuli brez omejitve, nakar me je blago potisnil skozi vrata in se tako odrekel varuštvu.

KLAVZULA BREZ OMEJITVE!

O, moja neprevidnost! In pretkanost bančnikov! Če na kakršnikoli kreditni tiskovini opazite klavzulo, da si banka pridržuje pravico do dodatnih obresti, zavijte vanjo solato, jo zmečkajte in stlačite v premočene čevlje ali kamorkoli, samo posojila ne vzemite. Ta klavzula je moje posojilo, s katerim sem iz majhne najete sobe naredil majceno najeto kuhinjo in sobico, napihnila za četrtino.

Pravzaprav bi moral biti srečen, da ga ni napihnila za polovico ali še več, kajti klavzula brez omejitve je močnejša kakor zakon. To je nadzakon, ki ga bančniki najbrž spreminjajo po stanju v svojem trezorju in po trenutnih simpatijah. Vidite, zato sem tako rekoč umrl. Če bi si sposodil denar za avto — denimo za žabo ali fiat 1300 — namesto za preureditev svoje sobe, me ta bančni monstrum ne bi zgrabil. Kakopak, žaba je nekaj čisto drugega, kakor moja podstrešna soba. Preden sem jo popravil, ni mogla v nikomur vzbujati simpatij, razen v meni, ki sem si bolj kot karkoli želel svoj kot, svojo vodovodno pipo in svoj štedilnik...

Toda zdaj, ko vse to imam, se kesam, ker nisem vzel avta. Razbolelo glavo si hladim z oblogami, počasi praznim svojo miniaturno apoteko, ki je poleg okenske police zasegla že tudi pepelnike in stojalo za rože ter strahoma opazujem pajčje noge KLAVZULE BREZ OMEJITVE, ki se mi režeče približuje in odmika.

Ma-

REZERVIRANO ZA KOZERIJO • REZERVIRANO ZA KOZERIJO • REZERVIRANO ZA KOZERIJO • REZERVIRANO ZA KOZERIJO • REZERVIRANO ZA KOZERIJO • REZERVIRAN

?

Administratorka in fakturistka Iva Tomše je bila po krivici in nezakonito odpuščena iz radovljiškega gradbenega podjetja Gorenjec. Sekretar ji je na lastno pest odpovedal službo, ker je preveč vedela o njegovih ljubezenskih paralelah...

Obe vnanji sindikalni komisiji, ki sta si po njeni odslovitvi ogledali razmere v Gorenjcu, sta dali Tomšetovi moralno zadoščenje. Kazalo je celo, da se bo vrnila v svoje podjetje.

Od te moralne zmage so minili že debeli meseci, Tomšetova pa še vedno živi na ramah svojih priletnih staršev, sedemdesetletnega očeta in petinšestdesetletne matere.

»Včasih sem tako obupana, da bi... Ne verjamem več v poštenost,« mi je rekla skrušeno. »Okoli petdeset prošenj sem že poslala za službo, odgovori so pa vedno enaki: Žal, vaši prošnji ne moremo ugoditi... Seveda ne morejo ugoditi, ko so pa razpisana mesta že zasedena. Ne vem, zakaj jih sploh razpisujejo...«

V Progresu — združenju turističnih agencij v Radovljici — se je o tem osebno prepričala, njena kolegica, ki so jo ob istem času odpustili iz Gorenjca kot njo, pa v Transturistu.

»Zveze moraš imeti, da dobiš delo, jaz jih pa nimam.«

»Kaj vam pa na posredovalnici za delo pravijo?«

»Pozimi so me tolažili, da bo spomladi laže dobiti posel, zdaj me pa mirijo, češ naj potrpim do turistične sezone. Sam direktor posredovalnice pa mi je priznal, da samo zveze pomagajo. Vodilni te mora priporočiti...«

»Mislite, da so zveze važnejše kot znanje?«

Tomšetova je nekaj časa premišljala, preden je pritrdila.

»Če bi odločalo znanje, bi po razpisih poklicali vse prosilce in prosilke in nas preizkusili. V vseh teh sedmih mesecih se še v nobenem podjetju niso želeli prepričati, kako delam. Če bi odločalo znanje, nemara ne bi bila več brezposelna. Po pisarnah sedi veliko ljudi brez strokovne izobrazbe. V Gorenjcu sta imeli samo dve ženski srednjo ekonomsko šolo, jaz administrativno, vse druge pa samo osnovno šolo...«

Kljub temu Tomšetova še vedno pregleduje dnevnike in razpise v njih. In piše prošnje na vse strani, da si ne bi kdaj očitala izgubljene priložnosti, čeprav ne verjame vanjo.

»Najbolj me boli,« je nadaljevala, »da fakturistke v Gorenjcu hodijo popoldne nazaj, toliko je dela. V januarju je ena opravila 120 nadur, druga pa okoli 100. Jaz bi podjetje manj stala.«

»Ste posredovalnico za delo ali koga drugega opozorili na to?«

»Na posredovalnici so me napotili v pravno posvetovalnico, češ naj tam povem. Pravnik je svetoval, naj posredovalnica potrdi, da fakturistke ne zmorejo v rednem času vsega posla. Odšla sem spet tja in povedala, kar mi je bilo naročeno. Potrdila pa niso odposlali, čeprav bi se lahko prepričali, da ne lažem.«

Dekle je zaihtelo nad lastno nemočjo.

Čutila sem, da si želi tolažbe, bodrilne besede, pa sem molčala. Karkoli bi ji rekla, bi bila laž. Iz sočutja, vendarle laž.

Najin razgovor pa sem kljub temu napisala kot enainpetdeseto prošnjo Ive Tomšetove za delo, na razpis, ki ne bo nikoli objavljen.

MARIOLA KOBAL

Ali veste...

...da je občinska skupščina Koper uveljavila prispevek za uporabo mestnih zemljišč, ki naj bi ji navrgel 329 tisoč novih dinarjev. Toda — po osnutku plana občine je razvidno, da naj bi od tega šlo »za organizacijo službe prispevka« in »za pobiranje prispevka« skupaj nad 138 tisoč novih dinarjev ali kar 42 % prispevka! Seveda so bili občani na zborih volivcev odločno proti temu prispevku. Zanimivo pa bi bilo pojasnilo, na kaj so vendar takrat mislili tisti, ki so za ta predlog občinske uprave glasovali?

...da so po reformi cementarne pri nas v hudi zagati, in to predvsem zaradi administrativno določenih cen. Njihove proizvodne zmogljivosti so že skoraj povsem izrabljene. Zaradi tega seveda ne morejo z večjo, predvsem pa s cenejšo produkcijo zadostiti zahtevam vsaj domačega trga. In nesmisel: cement uvažamo! Tako je za letos predviden uvoz 600 tisoč ton cementa, kolikor bi nas stala nova tovarna cementa, ki bi nam lahko precej let dajala letno približno 400 tisoč ton tega tako potrebnega gradbenega materiala.

...da so industrijsko najrazvitejše države Nizozemska, Belgija, Zah. Nemčija že leta 1962 dajale 1,5 % narodnega dohodka za znanost, medtem ko bomo pri nas šele leta 1970 porabili 1 % v te namene;

Medalja ima vselej vsaj dve strani

Kakršnikoli že so vzroki – s fizičnim obračunavanjem med posamezniki ni mogoče urejati odnosov

Primeri, ko večje ali manjše skupine delavcev poskušajo fizično obračunati z resničnimi ali z dozdevnimi krivci oziroma povzročitelji skaljenih notranjih odnosov, predstavljajo eno od skrajnosti, ki jih doživljamo v sedanjem času, ko večina delovnih organizacij še ni sprejela samoupravnih aktov o delovnih razmerjih. Kakršni že pa so vzroki oziroma stopnja krivde in odgovornosti prizadetih posameznikov, fizičen obračun z njimi pač ne more biti niti pot, še manj pa sredstvo za urejanje skaljenih odnosov.

Oglejmo si primer, ki se je nedavno dogodil v eni od delovnih skupin kamniške enote podjetja *»Ljubljana transport«*. Skupina osmih delavcev je namreč fizično obračunala s svojim šefom in zagrozila, naj se nikar ne pokaže več v svoji pisarni. Isto bi doživel tudi obratovodja te delovne skupine, če bi branil šefa, kar je sprva nameraval, zaradi številne premoči pa je potem samo gledal, kako delavci obračunavajo s šefom.

Kaj je storil šef te delovne skupine?

Generalni direktor podjetja Ljubljana-transport tovariš *Lipičar* in direktor kamniške poslovne enote tovariš *Groznik* sta povedala, da prizadeti delavci vse do nekaj dni pred tem neljubim dogodkom nikjer in z ničemer niso izrazili mnenja, da odnosi v njihovi delovni skupini ne bi bili urejeni oziroma vsaj znosni. Do »izbruha nejevolje«, če temu sploh lahko tako rečemo, je prišlo povsem nepričakovano.

Gre morda za nekaj, kar se je dolgo časa kopičilo, tlelo in naposled vzplamtelo?

Rekonstrukcija poteka dogodkov razkriva, da so prizadeti člani te delovne skupine imeli ugodnejše delovne pogoje kot ostali člani kolektiva kamniške poslovne enote in tudi boljše osebne dohodke za lažje delo. Med seboj so člani te delovne skupine še kar nekako »shajali,« čeprav je zdaj mogoče slišati, da prizadeti šef menda nima pravega posluha za delo z ljudmi.

Ob vsem tem je — kakor ugotavljajo zdaj — med člani te delovne skupine vse bolj naraščala nestrpnost. Vsak problem bi hoteli rešiti prek noči. Res je: treba jim je dati prav, če so zahtevali, naj sporne zadeve, med drugim tudi disciplinske postopke, rešujejo čim bolj ekspeditivno. Če bi jim nekdo znal razložiti, kaj se lahko zgodi, če bi se odločili za »ho-ruk metodo« in s tem pozabili na zakonitost, najbrž ne bi prišlo do teh neljubih dogodkov. Ker pa se je podjetje držalo zakonite poti, ki pa marsikdaj utegne biti tudi zelo dolgotrajna, članom te delovne skupine to ni bilo po volji, ker so menili, da jih stalno nekdo »preganja«. Od ugotovitve, da je danes na vrsti na primer Peter, pa do sklepa, da isto jutri lahko doleti Toneta, ni več daleč.

Nekako istočasno, ko po taki »ho-ruk« poti le ni bil izključen neki delavec, ki naj bi zagrešil tatvino, česar pa ni bilo mogoče dokazati, pa so v podjetju »Ljubljana transport« sprejeli novo sistemizacijo delovnih mest, razen nje pa uveljavili še nekatere druge spremembe v organizaciji dela. Po predlogu te sistemizacije je bilo predvideno, da v tej delovni skupini potrebujejo le tri strojnike, da je torej eden od štirih odveč. Prizadeti (ukinjeno je bilo delovno mesto tistega strojnika, ki je izpolnjeval najmanj pogojev) se je uprl, da bi prevzel kakršno koli drugo delo v istem podjetju, češ da nikjer drugje ne bo imel tako prijetnega in dobro plačanega dela. Hkrati je obtožil enega od preostalih strojnikov, da se je okoriščal na račun podjetja, kar se je kasneje izkazalo kot resnično. Kolikor je bilo mogoče izvedeti, so prizadeti delavci zamerili svojemu šefu, da se ni »dovolj potegnil zanje«. Če bi se potegnil, bi — tako so računali — še naprej obračunavali nadure in uživali še druge privilegije. Tako pa je, ker je izvrševal sklepe samoupravnih organov, povzročil samo nezadovoljstvo. Razen tega ni učinkovito — to je, po njihovem mnenju takoj — razčistil spornih zadev, v tem primeru zaključil »zadeve« s tistim članom kolektiva, ki se je res okoristil na račun podjetja.

Drugo k drugemu: prevladalo je mnenje, da morajo sami narediti »red«. Zato so šefu, ki na njihovo zahtevo ni hotel zapustiti svoje pisarne, »pomagali« na cesto.

Samoupravni organi podjetja in kamniške poslovne enote so takoj uvedli disciplinski postopek proti 8 delavcem, ki so se lotili svojega šefa, in proti šefu, da bi razčistili stvari. Po predlogu disciplinske komisije naj bi vse delavce, ki so se fizično lotili svojega šefa, izključili iz delovne skupnosti. Delavski svet podjetja pa je — ker ni bilo prisotnih toliko članov, da bi predlog podprli dve tretjini vseh članov — izglasoval le zadnji opomin pred izključitvijo oziroma strog javni opomin (glede na stopnjo krivde), za kar po novem TZDR zadostuje navadna večina. Najstrožja kazen, verjetno edino primerna v takih zadevah, torej ni bila izglasovana zgolj zavoljo formalnih vzrokov. (Problem obstoji in bomo podrobneje pisali o tem v eni naslednjih številk našega lista.) Disciplinski postopek proti šefu pa še ni zaključen.

Opisani primer smo podrobneje osvetlili samo zavoljo tega, da bi pokazali, kaj se lahko dogodi, če si vsakdo demokracijo razlaga po svoje, skupne cilje pa poskuša podrediti svojim osebnim. Nikoli nismo in ne bomo zoper delavsko solidarnost, če seveda ne bo pozabljala na poštenost, zakonitost in ustaljene moralne norme, ki veljajo v naši družbi. Zato pa zaslužijo vso obsodbo poskusi, da bi s pestmi ali s kakšnim drugačnim fizičnim obračunavanjem urejali nesoglasja in trenja — neodvisno od tega, kakšni vzroki so jih ali naj bi jih povzročili.

-mG-

V obratnem sorazmerju

Na hrvaškem ugotavljajo — in brzčas podobno tudi kje drugje, da različne stopnje marž in rabatov pogojujejo tudi bistveno različne pogoje gospodarjenja trgovskih podjetij. Tako je na primer karlovško trgovsko podjetje poslovalo v minulem letu s povprečno maržo 23,8 % in ustvarilo promet v vrednosti 2 milijona 816.000 starih dinarjev na zaposlenega. Sorodno trgovsko podjetje v Gospiću pa je poslovalo s povprečno maržo 13,07 %, pri tem ustvarilo promet v višini 3,500.000 starih dinarjev na zaposlenega. Razlika v stopnji ekonomičnosti in rentabilnosti, ki sta jo obe podjetji v minulem letu dosegli, je očitna. In očitno je, da je moral kolektiv podjetja v Gospiću zaradi nižjih marž znatno bolj delati, vendar pa primerjava osebnih dohodkov med obema podjetjema izpričuje, da so imeli v gospiškem podjetju tudi znatno nižje osebne dohodke kot v Karlovcu. Torej obratno sorazmerno z vloženim delom!

OKROŽNO SODIŠČE V CELJU JE IZDELALO ANALIZO DELOVNIH SPOROV

SAMO NA SODIŠČE NE!

(Nadaljevanje s 1. strani)

konu in je potemtakem njihovo delo bolj učinkovito. Če govorimo o učinkovitosti, potem moramo hkrati ugotoviti, da se pravde o delovnih razmerjih na sodiščih še vedno preveč zavlačujejo. Sodišča pravijo, da zavlačujejo spore delovne organizacije, ker ne predložijo pravočasno notranjih zakonskih predpisov, na katera se sodišča oslanjajo pri razreševanju delovnih sporov. Zavlačevanje s strani delovnih organizacij pa ima spet svoj vzrok, ker so sodišča na celjskem območju razsodila večino sporov v korist delavcev in ne v korist delovnih organizacij...

Sto sporov na vseh sodiščih celjskega območja ni odraz dejanskega stanja na področju delovnega razmerja. Sodišča ugotavljajo, da je v praksi mnogo več kršitev pravic delavcev, kot pa jih beleži sodna kronika. To si lahko razlagamo na dva načina: delavci so še vedno premalo poučeni o svojih pravicah in o tem, kako naj uveljavljajo svoje pravice. Delovne organizacije pa povečujejo spore, zavoljo pravne nepoučenosti in nepoznavanja temeljnih določil zakona o delovnih razmerjih. Temu se ne smemo niti čuditi, če vemo, da v mnogih delovnih organizacijah, zlasti manjših, nimajo strokovnih služb, da opravljajo pravne posle ljudje brez ustrezne strokovne izobrazbe. Tako prihaja pogosto do grobih kršitev zakonskih določil.

O kršitvah TZDR in o neredu, ki vlada na tem področju v delovnih organizacijah, bi lahko povedali še veliko več. Okrožno sodišče v Celju jih je v svoji analizi zbralo v 26 ugotovitvah. Pri tem velja omeniti morda še to, da opažajo na sodišču, da pristojni organi niso doslej poklicali na odgovornost nobenega vodilnega ali odgovornega delavca v delovni organizaciji, zavoljo kršitve pravic iz dela.

DELAVCI SE OGIBAJO PRAVD, KER SE BOJE POSLEDIC

Ob vsem tem se vprašujemo, kaj pa so storili sindikati za pravičnejše reševanje delovnih sporov, in kako smo pomagali utrjevati pravice, ki gredo delavcu po temeljnem zakonu o delovnih razmerjih? Okrožno sodišče v Celju ne ocenjuje najboljše prizadevanj sindikatov v razreševanju delovnih sporov.

Vendar je mogoče iz poročil občinskih sindikalnih svetov izluščiti nekaj zanimivih ugotovitev. V večini primerov so skušali urediti spor ustno preko sindikalne podružnice, preko samoupravnih organov ali pa preko uprave v delovni organizaciji. Le tu in tam so svetovali delavcu sodni postopek. Svoje ravnanje utemeljujejo tako: delavci se neradi pravdajo za svoje pravice, ker se boje posledic v vsakem primeru, če pravdo dobijo, menijo, da ne bi mogli ostati v delovni organizaciji, če pa se odločijo za drugo delovno organizacijo, pa trdijo, da bi občutili posledice pravdanja v novem delovnem okolju. Najbrž je precej tehtna tudi naslednja razlaga občinskih sindikalnih svetov: delavci premalo poznajo pravice, ki jim jih zagotavlja zakon, razni občinski organi pa so preslabo poskrbeli za dobro urejeno in poceni pravno službo. Tako priznavajo delavci sami, da se bojijo pravdnih stroškov, zlasti v primerih, če zastopa delovno organizacijo odvetnik.

Na občinsko službo se zateče največ delavcev, vendar imajo skupščine silno neenotno urejeno pravno službo. Ponekod urejajo vprašanja delovnih razmerij komisije za prošnje in pritožbe, drugod oddelki za gospodarstvo ali referent za delo in delovna razmerja ali delovni inšpektor. Takšna neenotnost ne zagotavlja najboljšega varstva pravic delavca.

Tudi občinski organi se poslužujejo povečini ustnih intervencij in le v izjemnih primerih rešujejo spore z začasnimi uredbami ali napotijo delavca na sodišče. Malokdaj pa so delavci upoštevali njihove nasvete. V Slovenskih Konjicah so napotili 50 delavcev na sodišče, na sodišču pa je vložilo tožbe komaj 14 delavcev.

Tako se vnovič srečamo z ugotovitvijo, da se delavci ogibajo pravd. Kot vzrok navajajo, da pred sodiščem niso enakopravne stranke. Po njihovem mnenju, je delovna organizacija še vedno močnejša stranka, saj jo ponavadi zastopa odvetnik, medtem ko opažajo, da pa njih odvetniki neradi zastopajo.

Če ugotavljamo, da je še vse preveč primerov v delovnih organizacijah, ko delavci dušijo krivice v sebi, ne mislimo hkrati reči, da težimo za tem, da bi se za vsako ceno pravdali, če je mogoče spor rešiti mirno in krivico poravnati. Toda, dokler bodo v delovnih organizacijah zavoljo nepoučenosti ali morda namenoma obšli zakonska določila in zlorabljali pravice delavca, tako dolgo bomo vsi za to, da bedijo nad zakonitostmi sodišča. Pri tem pa gre za dvoje, če želimo pravici zadostiti. Poravnajmo krivico delavcu, ki je bil oškodovan in oguljufan, hkrati pa kaznujmo tiste posameznike in delovne organizacije, ki ne spoštujejo in nočejo spoštovati najbolj človeških in poštenih dogovorov.

I. VRHOVČAK

BOGAT IZKUPIČEK, ČE..

Te dni obravnavajo samoupravni organi delovnih skupnosti zaključne račune za gospodarsko leto 1965. Delavski sveti, katerih beseda v podjetju nekaj zaleže, jih obravnavajo na seji kot glavno točko dnevnega reda in se ne zadovolje le s kopico številk, ki jih pred njimi razgrinja računovodja, ampak vprašujejo, se ne strinjajo, kritizirajo, predlagajo. Na sejah delavskih svetov nekaterih delovnih skupnosti pa razpravljajo o zaključnem računu še vedno po stari praksi: bežno, mimogrede, ob koncu seje — celo pod točko »razno«. Namesto, da bi bilo obdobje razprav v delovnih kolektivih o zaključnem računu najbolj primeren čas za resno vprašanje: zakaj ne gospodarimo še boljše, in bi si delovni kolektiv z vsestransko oceno dosedanjega dela prizadeval izogniti se napakam v prihodnjem delu — stara pesem! Se lahko potem čudimo, če samoupravni organi in vodilni možje v takšnih podjetjih na sestankih vzklikajo: »Saj ni izhoda iz splošnega gospodarskega mrtvila, reforma nas bo pokopala!«, namesto da bi si zavihali rokave. Godrnjajo in kritizirajo, namesto da bi se v sodelovanju in s pomočjo vseh delovnih ljudi v kolektivu spoprijemali z gospodarskimi težavami, si z lastnimi močmi priborili večji življenjski prostor na trgu potrošnih dobrin ter si tako zagotovili izboljšanje življenjskih razmer.

Še sreča, da večina delovnih kolektivov ne jadikuje, ampak si resnično prizadeva povečati produktivnost dela in si s tem ustvarja trdnejše temelje za svoj nadaljnji razvoj. Nekateri kolektivi pa dosegajo v takšnem prizadevanju celo izredne uspehe. Kot primer naj omenimo metliško tovarno Beti, ki je še pred dobrimi štirimi leti ustvarjala le kakih 200 milijonov dinarjev bruto produkta, zdaj pa se vrednost njihovega bruto produkta vzpenja na 6 milijard«. Sami tega že niso zmogli, nekaj republika, nekaj zveza...« bo morda menil kdo. Pa ne bo imel prav: takšen uspeh so dosegli brez investicijskih kreditov.

Da bo zgled metliške Beti bolj očiten, ga velja dopolniti z nekaterimi podatki. Ko so ob sprejemanju zaključnega računa razdeljevali lanski izkupiček, so namenili za investicije 400 milijonov starih dinarjev, 200 milijonov pa za obratna sredstva. Vendar je kljub temu povprečje osebnih dohodkov zaposlenih nizko: približno 60 tisoč starih dinarjev na mesec. Če bi se zavestno ne odrekli sto in sto milijonom za nadaljnje utrjevanje gospodarskih in poslovnih osnov in odnosov, predvsem pa za gospodarsko širitev, bi lahko delili v povprečju tudi sto tisoč dinarjev mesečno na zaposlenega, pa bi še vedno lahko tekmovali s sorodnimi gospodarskimi organizacijami na našem trgu.

Recept za gospodarski uspeh metliške Beti pa ni naprodaj, ker je splošno znan (zato ga tudi patentirati ni mogoče), glasi pa se: specializacija, delitev dela! Pred leti so v tej metliški tovarni izdelovali tudi samo po 150 kosov posameznih izdelkov, zdaj pa izdelujejo vsakega najmanj v 150 tisoč primerkih. Ali: pred leti so izdelovali 150 različnih vrst izdelkov, zdaj izdelujejo le še 70—80 vrst izdelkov. Še najbolj značilna za specializacijo in delitev dela v Beti pa sta delitev dela in specializacija v njenih obratih Črnomelj in Mirna peč. Prej so izdelovali v teh dveh obratih prav tako kot drugje po 150 različnih izdelkov, zdaj izdelujejo le enega ali dva, zato pa je njihova količina ob enakem številu zaposlenih, izgotovljena na istih strojih — desetkrat večja.

Pravijo, da dobri zgledi vlečejo.

Pri nas pa, glejte no, »o tem problemu še niti nismo resno razpravljali, ga proučili iz vseh možnih zornih kotov ter priporočili za nadaljnjo obravnavo in za konkretno ukrepanje«.

VINKO BLATNIK

PO POSVETOVANJU SLOVENSKIH TEHNOLOGOV O INDUSTRIJSKEM RAZVOJU IN RAZISKOVALNEM DELU V OBDELOVALNI TEHNOLOGIJI — RAZGOVOR S PROFESORJEM DR. INŽ. JANEZOM PEKLENJKOM

Tehnologija in ekonomika - z roko v roki

Industrijsko oblikovanje v vseh svojih pojavnih oblikah — od obdelovalne tehnologije do kreiranja izgleda končnih produktov — v naših razmerah žal predstavlja dokaj pozabljeno komponento industrijskega razvoja po eni ter tržnih raziskav po drugi strani. Skoraj na prste bi lahko prešteli tiste delovne organizacije, ki tem zadevam namenjajo vsaj nekaj več pozornosti. Vzrokov za tako stanje je več. Poglavitna dva pa sta v naslednjem: naše šole doslej niso dajale strokovnjakov, ki bi si med študijem pridobili tudi ta znanja. In drugič: industrijska podjetja v pretežnem številu primerov še vedno temeljijo na obrtnem načinu proizvodnje.

Razveseljivo pa je, da vsaj največja podjetja že iščejo pomoč pri strokovnih raziskovalnih inštitucijah; da tovrstne raziskave skoraj v celoti tudi same financirajo. In še: tudi znanstvene ustanove, predvsem Inštitut za strojništvo pri Fakulteti za strojništvo v Ljubljani, že vzgajajo nov tip strokovnjakov: inženirje, ki so specializirani za raziskovalno delo v obdelovalni tehnologiji.

Ob posvetovanju slovenskih tehnologov, ki sta ga v Ljubljani pripravila Inštitut za strojništvo pri Fakulteti za strojništvo ter mariborsko društvo orodjarjev, smo zaprosili za razgovor profesorja dr. inž. Janeza Peklenika, vodjo raziskovalne skupine pri Inštitutu za strojništvo.

»Kaj je mogoče reči o današnji stopnji obdelovalne tehnologije in kaj bi lahko dosegli v praksi, če bi se odločili za sodobnejše tehnološke in ekonomske rešitve?«

»Rekel bi, da še kar skrbimo za izboljševanje materialne in energetske baze naše industrijske proizvodnje, da pa povsem pozabljamo na obdelovalno tehnologijo,« je odvrnil dr. inž. Janez Peklenik. »Naša tehnologija, mislim na tisto, ki jo uporabljajo podjetja, je stara najmanj 30 do 40 let. Ker pa v bistvu gre za upravljanje z zelo kompliciranimi napravami, pač ne more biti vseeno, kako pravilno obdelati določen proizvod in vendar pri tem ostati v mejah optimalnih proizvodnih stroškov. Ob tem se srečujemo z raznimi, povsem praktičnimi vprašanji. Naj naštejem nekaj primerov: kakšne procese naj bi izbrali, s kakšnimi stroji naj bi delali, za kakšno obdelovalno tehnologijo naj bi se odločili, kako naj bi organizirali proizvodnjo itd. To pa niso več samo tehnološki, pač pa tudi, ali celo predvsem ekonomski problemi, saj končno gre za uspešnost ali neuspešnost poslovanja podjetij. Razen vsega drugega pa najbolj pogosto gre za take probleme, ki jih podjetja sama sploh ne morejo rešiti: ali zato ne, ker nimajo za to usposobljenih strokovnjakov, ali pa potrebnih naprav, laboratorijev in podobno. Lahko rečem, da smo zadnje čase vsaj z večjimi podjetji navezali tesnejše stike in da zanje poskušamo razrešiti marsikateri problem.«

»Katere pa so te delovne organizacije?«

»Železarna v Štorah je na primer imela velike težave pri obdelovanju modularne litine. Problem smo dolgo proučevali in nazadnje ugotovili, da je mogoče doseči precej večje obdelovalne hitrosti, če obdelovalnih nožev ne bi več brusili ročno, kakor je bilo dotlej v navadi. Za Železarno Ravne smo razvili kriterije za kvalitetno preizkušanje materialov, kajti podjetje bi kakovost proizvodov želelo približati mednarodnim standardom. IMPOL v Slovenski Bistrici je pri nas naročil dokaj obsežne raziskave, ki se nanašajo na površinsko obdelovanje aluminija. Če teh problemov tovarna ne bi rešila, bi bil zanjo izvoz v ZDA takorekoč onemogočen. Skratka, hoteli bi povedati naslednje: to niso enostavne zadeve! V bistvu gre za temeljne raziskave o načinu in tehnologiji proizvodnje v nekem podjetju, da bi sploh vedeli, kako lahko vnaprej preprečimo morebitno škodo, oziroma česa se moramo lotiti, da bi v mejah možnosti le poskrbeli za čim sodobnejšo tehnologijo.«

»Pri tem se najbrž srečujete s pomanjkljivimi objektivnimi možnostmi za delo, mišljena so sredstva in kadri?«

»Takole bi povedal: štiri petine sredstev prispevajo delovne organizacije, drugo pa zvezni sklad za znanstveno raziskovalno delo in republiški sklad Borisa Kidriča. Pri tem gre v celoti za dinarska sredstva. Potrebovali pa bi razne sodobne instrumente, da bi hitreje, kvalitetneje in laže opravljali raziskave. Vsega skupaj bi potrebovali približno 250.000 dolarjev, ki pa jih ne moremo in ne moremo dobiti. Razpoložljive devize dobijo druge raziskovalne ustanove. Nočem reči, da te organizacije opravljajo nepotrebno ali celo nekoristno delo. Mislim pa, da bi bilo bolj smotrno, če bi dali prednost elementarnim raziskavam, saj bi to doprineslo k temu, da bi industrija ustvarjala več in da bi na račun več ustvarjenega narodnega dohodka prav gotovo več odpadlo tudi za vse vrste raziskovalnega in znanstvenega dela. Omenil bi samo še dvoje v zvezi s sredstvi: nujno bi potrebovali merilnik površin, ki velja 5000 dolarjev. Že tri leta se borimo za ta sredstva, pa jih ne dobimo. Kazalo je že, da nam bo s temi devizami pomagalo eno naših podjetij, vendar tega ni dovolila Služba družbenega knjigovodstva, češ da ne bi bilo zakonito...

Glede kadrov pa je takole: raziskovalna skupina, ki jo vodim, vključuje šest inženirjev; sodelujejo pa tudi študentje, ki so pred diplomo. Te mlade strokovnjake želimo usposobiti v sposobne raziskovalce, ki bi se posvetili razreševanju problemov v delovnih organizacijah, kjer so ali bodo zaposleni. Skratka, poskušamo jim dati »orodje«: teorijo, metode, tehnologijo, da bi znali oblikovati konkretne produkte. Hočem reči, da naš inštitut ni raziskovalni laboratorij za potrebe industrije, pač pa predvsem praktična šola za kadre, ki jih rabi industrija. Ta pa že zdaj zaposluje nešteto sposobnih inženirjev, ki bi potrebovali krajšo, to je do enoletno prakso v primernem inštitutu, kjer bi lahko tudi razvili svoje ideje, česar v svojih tovarnah zaradi pomanjkanja sredstev in časa ne morejo. Pri tem pa bi inštitutom in tam zaposlenim strokovnjakom še vedno ostale temeljne raziskave.« je zaključil dr. inž. Janez Peklenik.

M. GOVEKAR

KAJ BO S TOVARNO PISALNIH STROJEV?

Hud, toda prepozen obračun

Upanje, da se bo TOPS brez hujših notranjih pretresov prebil skozi poreformne težave, je pokopano. Podjetje je finančno tako na tleh, da mu grozi likvidacija, če ne dobi sanacijskega kredita.

O usodi te tovarne je v torek, 19. aprila, odločala bežigrajska občinska skupščina.

Tovarna pisalnih strojev je otrok naše gospodarske avtarkije, ko nismo pomislili, kaj bo z njo po vključitvi Jugoslavije v mednarodno tržišče.

Vse do lani smo umetno podpirali njen razcvet s tem, da smo omejevali uvoz pisalnih strojev. In s povečevanjem birokracije...

Potem je prišla gospodarska reforma, ki registriranim uvoznikom ni več branila kupovati med drugim tudi pisalnih strojev v tujini. Povečani konkurenci se je pridružilo še povečano varčevanje, zlasti ker sodijo pisalni stroji med investicije. Skromna obratna sredstva so zamrznila v neprodanih izdelkih, polizdelkih in v ogromnih zalogah specifičnega reprodukcijskega materiala, s katerim se je podjetje dobro založilo zaradi uvoznega nereda.

Tako gospodarski polom zagovarja in opravičuje vodstvo podjetja TOPS.

Delavci pa so temu zagovoru dodali še obtožnico. Žal vsaj leto dni prepozno!

NOVICA, KI JE RAZVEZALA USTA

Pred dnevi je prišlo delavcem na uho, da jih bodo kakih 200 odpustili. Malodušje, ki se jih je že dolgo časa polaščalo zaradi polnih skladišč in praznih skladov podjetja ter nenehno blokiranega žiro računa, se je sprevrgla v ogorčenje: Zahtevali so, naj sindikalno vodstvo skliče zbor kolektiva in na dnevni red postavi eno samo točko: gospodarsko stanje podjetja.

Svoj dolgi zagovor na tem zboru je glavni direktor končal s predlogom, naj bi proizvodnjo skrajno omejili in zaprosili občinsko skupščino za sanacijski kredit. Ker za vse ne bo več dela, naj bi posebna komisija sestavila seznam ljudi, ki bi jih najlaže pogrešali v tovarni. Kakih dvesto da bi jih morali odpustiti.

Govorice o odpustih torej niso bile izmišljene! Ogorčenje je prekipelo. Sedem ur je trajal medsebojni obračun.

Na domala vse strokovne službe so leteli očitki. Ogromno materiala gre v odpad, ker tehnologija dela ni dovolj proučena... Čemu komercialisti niso prodali odvečnih polizdelkov? Čemu izdelujejo sestavne dele, ki jih ne bodo potrebovali? V nabavnem oddelku je neodgovorni referent naročil 4000 kg kalijeve soli namesto 400, ali ga je kdo poklical na zagovor?... Orodjarna bi lahko delala v dveh izmenah, namesto da plačujejo tuje usluge... Zakaj nekateri uvoženi stroji stojijo? Če jih ne potrebujejo, naj bi jih prodali... Delo je slabo organizirano, preveč časa izgubljajo s čakanjem...

Na marsikatero vprašanje glavni direktor ni mogel odgovoriti, tehnični direktor ni bil na sestanku pa tudi vsi drugi vodilni uslužbenci so glavnega pustili na cedilu.

Toda delavci niso napadli samo strokovnega vodstva. Nekdo je očital delavskemu svetu, da ni upravičil izkazanega zaupanja volivcev in da bi mu morali izreči nezaupnico zaradi slabega upravljanja.

MAŠČEVANA LAHKOVERNOST

Žal se ni nihče vprašal, čemu je šele zdaj, ko jim je voda pritekla v grlo, kolektiv spregovoril o notranjih slabostih. In sicer tako, kot da niso vsi zaposleni soodgovorni za gospodarjenje, kot da niso poprej opazili mirujočih strojev, ozkih grl, obilnega škarta, nekonkurenčnih cen, ogromnih zalog itd., itd.

Kljub slabi prodaji pisalnih strojev so letos več čas prejemali 100 % osebne dohodke, ki naj bi se po pravilniku formirali na podlagi treh faktorjev: proizvodnje, fakturirane in realizirane prodaje. Zajedli so denar, ki ga ne bi smeli...

Najteže pa bi tudi delavci, ne samo strokovno vodstvo podjetja, odgovorili na vprašanje, zakaj so začeli šele tik pred dvanajsto iskati rešitev.

Celo laik ve, da proizvodna preusmeritev, ki so jo imeli v načrtih, ni izvedljiva čez noč. Da je nujna, pa bi morali vedeti, kajti če je vzhodnonemška firma Alpina odprodala podjetju TOPS licence za pisalne stroje, proizvajalna sredstva in precejšnje zaloge reprodukcijskega materiala, ker ni vzdržala mednarodne konkurence, če je morala renomirana italijanska tovarna pisalnih strojev Olivetti najeti ameriške kredite, da se je obdržala, kako naj bi TOPS prosperiral ob sedanjem proizvodnem konceptu in sproščeni zunanjetrgovinski menjavi?

M. K.

RAZVOJ CESTNE MREŽE V SLOVENIJI

KAJ STORITI S CESTAMI?

Priča smo precej ostrih razprav o ukrepih republiških inšpektorjev za ceste, ki skušajo vsaj delno preprečiti uničenje naših cest, ki ga povzročajo samovoljne prometne obtežbe. Cestno prometna podjetja zdaj iščejo izhod v sili in obtožujejo najrazličnejše organe, češ da so oni krivi za omejitev obtežb na cestah. Toda v cestno transportnih podjetjih bi se že doslej morali ravnati pri nakupu težkih tovornjakov po »Pravilniku o dimenzijah, skupnih težah in platiščih cestnih vozil.« Če namreč na kratko povzamemo predpise omenjenega pravilnika, med drugim jasno govorijo, da mora biti skupna teža na cestnih vozilih tako razporejena, da pritisk, ki se prenaša na vozišče ceste, ustreza meram, določenim s temeljnim zakonom o javnih cestah. Teža tovora mora biti na vozilu tako razporejena, da tovor ne sme obremenjevati nobene enojne osi z več kot desetimi tonami, dvojne osi pa ne z več kot 16 tonami.

STROKOVNJAKI MENIJO DRUGAČE

Vendar se nam vsem, ki se ukvarjamo s konstrukcijami cestnega omrežja, zdijo ti predpisi precej dvomljive vrednosti. Sprašujemo se namreč, koliko naših cest je sploh sposobnih sprejeti tudi take osne obtežbe, kot jih dovoljujejo predpisi! In potem: kakšne prometne obtežbe lahko sploh prenesejo naše ceste? Ter slednjič: koga in kdaj smo na to opozorili ter kdo je sploh na te probleme opozarjal?

Prepričan sem, da bi na ta vprašanja v celoti dobili negativne odgovore. Verjetno je to tudi eden od osnovnih vzrokov, da smo se danes s cestami znašli v dokaj nenavadnem položaju in da se še kar naprej vrtimo v »začaranem krogu«. Odkrito si namreč moramo priznati, da smo gradili ceste brez temeljitih analiz sodobnih tovornih vozil in razvoja njihovih prometnih obtežb. Podobno nenačrtno je zasnovano tudi investicijsko vzdrževanje cest.

Z drugimi besedami povedano: cestni promet se je razvijal po svoje, ceste pa smo gradili in vzdrževali spet po svoje. Razumljivo, da so ob taki zmešnjavi cestno transportna podjetja težila k »super« težkim tovornjakom, ne da bi za trenutek pomislila, kje bodo s temi tovornjaki vozila in kaj bo za njimi ostalo.

Danes nam je vsem jasno, da so za težkimi tovornjaki ostale razbite ceste in da ni potrebnih sredstev, za vzdrževanje. Zavoljo tega smo morali omejiti obtežbe in nekatere ceste malodane zapreti.

SEDANJE OZNAČBE CEST SO PREŽIVELE

Cest tudi ne bi smeli graditi nekje boljših nekje spet slabših. Konstrukcije vozišč bi morale vedno in povsod upoštevati tako gostoto prometa kot razvoj prometnih obtežb.

Glede na lego in smer cest, glede na mesto in področja, ki jih ceste povezujejo, delimo pri nas ceste na zvezne, republiške, občinske, gozdne, turistične, industrijske itd. S tem pa seveda ni rečeno, da morajo imeti omenjene ceste tudi različno trdna vozišča. Kdaj in kakšno cesto bomo gradili ali obnovili, nam lahko povedo le podatki o prometni obremenitvi določene ceste za najmanjšo dobo desetih do dvajsetih let. Torej ne bi smeli biti nobeni drugi činitelji, ki bi cesto drugače ocenjevali v tehničnem, gospodarskem in upravnem smislu. Če govorimo o cestah I., II., III. in IV. reda, je samo po sebi razumljivo, da taka označba cest pomeni tudi tehnično kvaliteto teh cest. Če pa pogledamo današnji položaj na cestah, bomo videli, da so take označbe cest že preživele, saj ceste v tehničnem smislu tem označbam sploh ne ustrezajo več.

KJE SO REŠITVE?

Če pa hočemo razrešiti problem naših cest, moramo ceste takoj usposobiti za prevoze tovorov, ki jih že danes prevažamo po cestah s perspektivo v prvi fazi vsaj za dobo petih let in v drugi fazi za dobo petnajstih let.

Naslednji problem naših cest pa je, kje najti za njihovo gradnjo oziroma vzdrževanje primerne gradbene materiale, ki bi bili tudi ob vsakem času na razpolago. Materiali naj bi bili seveda taki, da bi z njimi lahko gradili tehnološko pravilne, ekonomične ter odporne konstrukcije vozišč. Če pa hočemo vse to doseči, moramo čimprej imenovati neodvisno skupino strokovnjakov, ki bo ocenila vse ceste in izdelala karto cest Slovenije po nosilnosti in kvaliteti vozišč. Tako pridobljeni rezultati bodo lahko v veliko pomoč za izdelavo predloga in načrta za obnovo in vzdrževanje vozišč na cestah. Omenjeni program pa bi lahko precej pomagal tudi odboru za promet pri Skupščini SRS, ki naj bi čimprej izdelal srednjeročni program, tako razvoja cestne mreže kot tudi cestno transportnih organizacij. Slej ko prej pa bi ti podatki lahko precej pomagali k razreševanju problema financiranja cest oziroma oblikovanja skladov za gradnjo in vzdrževanje cest.

INŽ. MILOŠ POLIČ

OB ROB NEKATERIM DOGODKOM

(ALI NEKI PRAKSI?)

Na VI. kongresu SZDL Slovenije je delegat Božidar Debenjak prečital pred komisijo za izobraževanje in vzgojo odprto pismo filozofske fakultete slovenski javnosti (objavljeno 13. 4. v celoti v »Tribuni«).

Pismo seznanja javnost s tem, da je pedagoško znanstveni svet filozofske fakultete na seji 5. 4. 1966 razpravljal o načrtu tez za zvezni dokument o izobraževanju in poseebj o »predlogu za unapredjenje sistema obrazovanja na II. stupnju«, ki sta ju izdelala Zvezni sekretariat za izobraževanje in kulturo in Jugoslovanski zavod za proučevanje šolskih in prosvetnih vprašanj v Beogradu. Po pretresu tega gradiva in temeljiti razpravi je pedagoško znanstveni svet odklonil osnovne teze obeh dokumentov o reformi srednje šole, hkrati pa je z globoko zaskrbljenostjo ugotovil nedemokratični način nastajanja tega načrta brez široke javne in strokovne diskusije in popolnoma mimo Univerze.

Dne 11. 4, 1966 pa je priredila posvetovanje o projektu za reformo izobraževalnega sistema na šolah II. stopnje Zveza pedagoških društev Slovenije s sodelovanjem društev psihologov, sociologov in filozofov. Iz poročila o tem posvetu, ki so ga poleg organizatorjev podpisali še Skupnost gimnazij Slovenije, Društvo matimatikov, fizikov in astronomov, Društvo za moderne tuje jezike in književnosti in Zgodovinsko društvo Slovenije (objavljeno 14. 4. v »Delu«), zvemo številne razloge, zaradi katerih odklanjajo izhodišča projekta za reformo drugostopenjskega šolstva. Smatrajo, da je nedopustno lotevati se pedagoškega eksperimenta, odklanjajo posledice, če bi se uresničil ta projekt in zavračajo anonimnost predloga.

V obeh primerih ne gre le za kritiko izhodišč v predloženih projektih. **Gre tudi in predvsem — to je očitno — za protest, ker strokovni delavci niso imeli možnosti sodelovati že v prvi fazi oblikovanja tega pomembnega projekta.**

Poglejmo najprej, kaj je z očitkom, da je projekt anonimen? Komisijo za pripravo projekta je **javno** imenoval Zvezni izvršni svet in so v njej tudi slovenski zastopniki. Deluje pri Zveznem sekretariatu za prosveto in kulturo. **Pot, po kateri so prišli do prvega projekta, je bila normalna pot, kakršna je bila pač v veljavi vse doslej pri sestavljanju prvih tez za neki dokument. Sedanji projekt namreč formalno sploh še ni v javni razpravi, saj ga še niso obravnavali organi Zvezne skupščine.**

Če bi projekt nastajal od spodaj navzgor in bi ga spremljala širša strokovna in javna razprava v vseh fazah njegovega nastajanja, bi gotovo posamezniki v komisiji **lahko imeli mnogo večji vpliv na njegovo izoblikovanje, predvsem z mnogo večjo strokovno argumentacijo. Tako ugotavljamo danes. Zdaj gre za to, da ne bi iskali zgolj krivcev. Posamezniki in strokovna združenja naj bi se ustvarjalno vključila v nadaljnjo razpravo. Tako razpravo je treba omogočiti in organizirati. Poleg pedagoško psiholoških in socioloških vidikov reforme, predvsem z vidika potreb univerze, pa bi morali razpravo usmerjati tudi z vidika potreb in razvoja našega gospodarstva, izhajati pri tem iz realnih možnosti in stvarnega stanja ter že dosežene razvojne stopnje drugostopenjskega šolstva v Sloveniji kot dela celotnega šolstva, od osnovne šole do univerze.**

Na to, da bi morali k razpravi o reformi drugostopenjskega šolstva pritegniti čim širši krog ljudi, ki neposredno strokovno delujejo v šolstvu, pa se nismo spomnili šele danes. Točno pred letom dni, 16. 4. 1965, je namreč na RS ZSS bil sestanek, na katerem je prvič širši krog predstavnikov sindikata, Zveze mladine, SZDL, Skupščine SRS, Sekretariata za prosveto in kulturo, Zavoda za šolstvo, Gospodarske zbornice, skupaj z nekaterimi avtorji projekta, razpravljal o tezah za reformo drugostopenjskega šolstva. Mimogrede povedano je bil že takrat izrečen marsikak pomislek, ki je zdaj formuliran v razlogih strokovnih združenj. Ob tej priložnosti je tovariš Slavko Bohanec dejal (ugotovljeno po stenogramu), **»da je potrebno čim bolj razširiti krog sodelujočih, tudi na ljudi, ki se neposredno v praksi ukvarjajo s šolstvom«, kajti ne gre le za ekonomski in družbenopolitični vidik razprave, marveč tudi in predvsem za strokovnost te razprave«. Predlagali so, naj bi se na ravni republike, ob Izvršnem svetu ali Skupščini, formirala neka koordinacijska skupina, kjer bi predstavniki vseh zainteresiranih osredotočili nadaljnjo razpravo. Izrečena je bila tudi sugestija, naj bi Republiški sekretariat za prosveto in kulturo, ali pa Zavod za šolstvo, organizirala možnost strokovne razprave.**

Ali je prišlo do realizacije teh predlogov in sugestij? Predsednik komisije za obravnavanje sistema in financiranje izobraževanja pri Republiškem svetu sindikata tovariš Marjan Jenko nam je v razgovoru posredoval del odgovora.

»Pri Skupščini SRS deluje samo začasna koordinacijska komisija za pripravo zakona o financiranju šolstva. V njej so predstavniki vseh družbenopolitičnih organizacij, Izvršnega sveta, Sekretariata za prosveto in kulturo, Gospodarske zbornice, strokovnjaki z univerze, zastopniki gospodarstva in nekateri republiški poslanci. O sistemu izobraževanja je komisija razpravljala le v povezavi s sistemom financiranja. Vključiti smo se morali predvsem v razpravo o osnutku splošnega zakona o financiranju šolstva in zdaj razpravljamo o tezah slovenskega zakona o financiranju šolstva. Nujno je namreč, da za že obstoječe šolstvo uredimo odprta materialna vprašanja. Tudi naša sindikalna komisija s tega področja je iz navedenih razlogov dajala prednost financiranju.

Mnenja sem, da je dosedanja razprava o reformi drugostopenjskega šolstva res bila bolj forumska, interna, bolj na nivoju federacije in od tam vodenih konzultacij z vodstvi družbeno-političnih organizacij in le nekaterimi strokovnjaki in institucijami. Pravilneje bi seveda bilo, če bi zamisli novega projekta rasle od spodaj navzgor. Tako slovenska strokovna združenja danes protestirajo zoper metodo, način, kako smo do projeta prišli, namesto da bi bili že vključeni v kreativno delo tudi sami. Navsezadnje smo za to nekoliko krivi tudi mi iz družbeno-političnih organizacij, ker nismo že v preteklosti organizirali razprav tudi med strokovnjaki. Odlaganje te naloge, nekakšna navidezna indolentnost, ima ne nazadnje gotovo svoje vzroke tudi v tem, ker so tudi družbeno-politične organizacije že od vsega začetka bolj skeptično obravnavale ta projekt, ker so čutile, da sama izhodišča niso dobro zastavljena.«

Predlogov in sugestij, izrečenih pred enim letom na skupnem sestanku, torej kot kaže, nismo realizirali. Če bi ta predlog uresničili, nam danes strokovni delavci ne bi očitali nedemokratičnosti ob nastajanju takega projekta. Sliši se glas, da izrivamo strokovnost iz samoupravljanja, kar vse dobiva prizvok političnih zaostritev. Tudi predlog delegata Vojana Rusa na VI. kongresu SZDL o nekakšnem kulturnem svetu pri GO SZDL ali kulturnem plenumu, je končno izraz istega občutka, da strokovnih delavcev, zlasti s področja kulture in šolstva, ne vključujemo dovolj organizirano v razpravo o pomembnih družbenih odločitvah. In ker jih ne vključujemo dovolj kot soodgovorne za določene odločitve, mnogi strokovni delavci v svojih razmišljanjih še vedno zamenjujejo naše cilje s potjo, ki nas lahko postopno pripelje do teh ciljev. To lahko čutimo tudi iz nekaterih razmišljanj o reformi našega šolstva, toda to so že vsebinska vprašanja reforme, ki presegajo tokratno razmišljanje.

SONJA GAŠPERŠIČ

ZAPISANO

Ena najpomembnejših oblik socialistične demokracije in samoupravljanja na celotnem področju vzgoje in izobraževanja je pravočasno in sistematično vključevanje čim širšega kroga prosvetnih delavcev v proces oblikovanja vseh družbeno-političnih dokumentov (zakonov, uredb, resolucij), zlasti še tistih s področja šolske reforme.

Tako so pred dnevi zapisali v resoluciji VI. kongresa SZDL

PREJELI SMO

Nekatere zagorske delovne organizacije nočejo prispevati sredstev za sofinanciranje šol II. stopnje

Bo res nujen rebalans občinskega proračuna?

Skupščina občine Zagorje ob Savi je na zadnji seji obeh zborov razpravljala med drugim tudi o poročilu upravnega odbora sklada z šolstvo, v katerem je podrobno nanizana problematika, ki se pojavlja zadnje čase v zvezi z zagotavljanjem sredstev za financiranje šol II. stopnje.

Pred časom je namreč zagorska občinska skupščina že sklenila z upravnim odborom ljubljanskega sklada za financiranje šol II. stopnje pogodbo, s katero se je zavezala, da bo prispevala v sklad 610.000 novih dinarjev. Ko je zbor delovnih skupnosti obravnaval to obvezo občinske skupščine, je predlagal, da naj bi vse delovne organizacije v občini prispevale v sklad po 1,5 % (republiško priporočilo vsaj 1 %) sredstev od izplačanih bruto dohodkov, saj bi le tako zbrali potrebna sredstva; izjema pri tem naj bi bil Rudnik rjavega premoga, ki ima lasten Rudarski šolski center; 20.000 novih dinarjev pa naj bi prispevala iz letošnjega proračuna tudi občinska skupščina.

Na podlagi predloga oz. priporočila zbora delovnih skupnosti skupščine občine Zagorje ob Savi je sklad za šolstvo poslal vsem delovnim organizacijam v podpis pogodbe za sofinanciranje šol II. stopnje. Do zadnje seje skupščine je le 10 delovnih organizacij podpisalo pogodbe za celotni predvideni prispevek, 6 se jih je odločilo za zmanjšan prispevek; v 8 delovnih organizacijah pa doslej o obveznostih do sofinanciranja šolstva II. stopnje še niso razpravljali oziroma so predlog odklonili. Skupno je za sofinanciranje šolstva II. stopnje na področju zagorske občine zagotovljeno nekaj nad 400.000 novih dinarjev, oziroma le dve tretjini potrebnih sredstev.

Do začetka aprila so iz Zagorja ob Savi lahko vplačali v sklad za sofinanciranje šolstva II. stopnje nekaj manj kot 40.000 novih dinarjev, čeprav bi jih morali 150.000. Razumljivo je, da nereden dotok denarja ne vpliva najbolje na dejavnost šol II. stopnje in povzroča številne težave. Odborniki zagorske občinske skupščine so na zadnji seji s precejšnjo prizadetostjo razpravljali o teh problemih in ocenili kot neodgovórno stališče tistih delovnih organizacij, ki niso pripravljene prispevati sredstev za sofinanciranje šolstva II. stopnje.

Zategadelj sklad za šolstvo tudi še ni mogel izdelati finančnega plana za letošnje leto, osnovnošolski in drugi izobraževalni zavodi na področju zagorske občine pa niso mogli izdelati lastnih finančnih planov. Občinski šolski sklad dodeljuje tem zavodom sredstva v višini lanskoletnih dvanajstin, čeprav so se razmere v letu dni precej spremenile, saj je na šolah več oddelkov, prosvetnih delavcev itd.

Spričo izredno pereče problematike je bilo sklenjeno, da naj bi predstavniki občinske skupščine Zagorje ob Savi na sejah samoupravnih organov v delovnih organizacijah poročali o težavah v zvezi s financiranjem šolstva II. stopnje in si prizadevali skušati zagotoviti manjkajoča sredstva za sofinanciranje šolstva II. stopnje, to je okrog 200.000 novih dinarjev.

Kolikor pa ta prizadevanja ne bi bila uspešna, pa bo treba sprejeti rebalans občinskega proračuna, da se tako zagotovi potrebna sredstva za sofinanciranje šolstva II. stopnje; seveda pa bo — če bo prišlo do rebalansa proračuna — močno prizadeta v Zagorju ob Savi dejavnost vseh ostalih služb, ki so jim bila za letos iz občinskega proračuna dodeljena že itak minimalna sredstva.

MARIJAN LIPOVŠEK

Škodljivo odlašanje

(Nadaljevanje s 1. strani)

sklada poskrbeti tudi za sredstva, ki bi bila namenjena manj razvitim področjem. Ob tem se je porodila tudi ideja, da naj bi se zavzeli za proporce v določanju sredstev v te namene za obdobje srednjeročnega planiranja.

Predlogi so dani in nedvomno pomenijo konstruktiven doprinos k razreševanju nastalih problemov na kulturnem področju; hkrati pa terjajo tehtno pretresanje argumentov, ki govorijo predlogu v prid oz. zavračajo tak način reševanja. Vse te ideje bo CS še pretresal na plenarni seji po konfrontaciji mnenj s kar najširšim krogom ljudi.

Uresničevanje sistema »dohodka« (ta pojem bi morali glede na to dejavnost natančneje definirati) na področju kulturne dejavnosti bi dajalo možnost ustvarjati nove odnose tudi v kulturi. Delovnega človeka bi kot »potrošnika« kulturnih dobrin morali čimbolj usmerjati v to, da bi stalno širil svoje kulturne potrebe (kulturna dejavnost bi del dohodka ustvarjala po tej poti), družbena skupnost (delovne organizacije, občine, republika) pa naj bi poskrbela, da bi s financiranjem kulturnih dejavnosti (preostali, večji del dohodka) le-te usmerjala, krila razliko do dejanske »cene« in hkrati spodbujala delovnega človeka, da čimbolj seže po vsem, kar mu to področje daje. Da bi premagali proračunski sistem razdeljevanja sredstev kulturnim dejavnostim, bi torej morali resnično financirati dejavnost, ne pa ustanove, kar bi tudi kulturne dejavnosti bolj aktiviralo in jih navajalo na čim kvalitetnejše delo.

Končno je bila na skupni seji obeh predsedstev poudarjena zlasti misel, da se morajo sindikati kar najbolj zavzeti tako za spreminjanje odnosov v kulturi kot za ustrezen odnos delovnega človeka, delovne organizacije in družbenopolitične skupnosti do kulturnih dejavnosti. Angažiranost sindikalnih organizacij v preteklem obdobju ni bila zadovoljiva, zato je več kot potrebno v prihodnje v sindikatih storiti vse, da bi delovni človek hitreje razvijal svoje kulturne potrebe in se v resnici zavedal odgovornosti za svoj kulturni razvoj. Takrat, ko delovne organizacije po samoupravni poti začrtavajo celotno politiko življenja in dela delovne organizacije, nikakor ne bi smele prezreti tudi kulture. Razen tega ne bi smeli prezreti, da je prav gotovo potrebna tesnejša povezanost prizadevanj in interesov samih proizvajalcev delovnih organizacij, sindikata in družbenopolitičnih skupnosti, da bi dosegli močnejši premik v kulturni stopnji zaposlenih, saj si popolnejšega samoupravljanja ni moč zamisliti brez kulturno osveščenih samoupravljavcev.

G. K.

Filmski plakat

Te dni je v Moderni galeriji v Ljubljani odprta Prva mednarodna razstava filmskega plakata. Oseminsedemdeset plakatnih listov iz desetih držav izpričuje zavidanja vredno kulturno raven posameznih dežel, predvsem Poljske in Češkoslovaške, kjer so vključili in uspešno afirmirali filmski plakat kot integralni del sedme umetnosti pa tudi splošne kulturne politike.

Prireditelja razstave — Odbor za film in televizijo Zveze kulturno prosvetnih organizacij Slovenije in filmska mesečna revija Ekran — ste se v iskanju novih, modernejših oblik svojega kulturno-izobraževalnega in estetsko-vzgojnega dela naslonila na razstavo kot na možnost konkretnega vplivanja pri oblikovanju bodočega slovenskega in jugoslovanskega filmskega plakata.

Sleherni plakatni list, potemtakem tudi filmski, naj bi poleg svoje osnovne funkcije — komercialnega pouličnega oglaševanja — opozarjal, animiral in seznanjal v estetski obliki ljudi z vsebino, ali pa morda posredoval celo idejo (!), reklamiranega artikla, v našem primeru filmske stvaritve. Po zadnji svetovni vojni se je predvsem na Poljskem pojavil plakat kot dognana grafična stvaritev, ki je sama po sebi pomenila zaokroženo, ustvarjalno umetniško vrednoto in je učinkovala na porušenem zidu porušenega mesta kot »cvet« ter se je po svoji sugestivni funkcionalnosti in določenem, ustvarjalnem optimizmu, spremenila v umetnost ulice. Takšni filmski plakati, narejeni z ambicijami izvirnih, enkratnih likovnih rešitev, so med svojim popotovanjem na poljsko podeželje, v manjša mesta in vasi, uspešno in dostojno zamenjavali mnoge likovne, slikarske predvsem pa grafične razstave. Filmski plakat je tako nehote postal v prvih povojnih letih edini, vendar dober estetski oblikovalec ljudi, ki jim je pomenil trden most do umetniškega dela, učinkovito predigro za razumevanje fantazije, za lastno sodbo o filmu, ki ga je reklamiral okusno opremljen plakat.

Pozneje so filmski distributerji povabili k oblikovanju plakatov akademske slikarje, grafike in arhitekte, državni natečaji, nagrade in razstave pa so dali filmskemu plakatu vrednost in veljavo afirmirane umetnosti, ki se je uspešno vključila v celotno umetniško filmsko proizvodnjo. Danes imamo v svetu več specializiranih nagrad za filmski plakat (Pariz, Karlovi Vari) in čedalje več grafikov, arhitektov in animatorjev filmskih risank, ki se ukvarjajo s filmsko reklamo. Tam, kjer distributerji samostojno naročajo filmske plakate, kot na primer pri nas, skoraj da ni mogoče govoriti o posebno dobrih, estetskih plakatih.

Domači filmski plakat je najčešče na ravni najbolj primitivnega, komercialnega kiča, na katerem je odtisnjena zlagana filmska vsebina z namenom zvabiti v kino čimveč ljudi, posebno še, če je film slab. Odsotnost vsakršne odgovornosti za kvaliteto, če že ne umetniško interpretacijo reklamiranega filma pa ima lahko za posledico dolgotrajno in slabo estetsko-likovno vzgojo, ki sčasoma ogluši v človeku občutek celo za izjemne umetniške vrednosti v likovnem svetu.

Samo bežen pogled po mestnih zidovih in plotovih — in razumljiv nam je namen razstave filmskega plakata: zadnji čas je, da ob vsej estetski-likovni vzgoji v šolah, ob fakulteti za arhitekturo in ob svetovnih priznanjih našim grafikom prekinemo z neestetsko in škodljivo produkcijo filmskih in drugih plakatov, ki nam in tujcu posredno ali neposredno kažejo nizko raven lastnih estetskih, kulturnih sposobnosti in umetniške izpovednosti.

Prepričani smo, da bo razstava filmskega plakata našla razumevanje, streho in navdušence tudi v drugih kulturnih središčih Slovenije in Jugoslavije, saj je plakat v razstavni dvorani tako dolgo mrtev, dokler ne pride v stik s tistimi ljudmi, ki lahko njegovo estetsko in umetniško vrednost posredno prenesejo na ulico svojega mesta, mu dajo možnost aktivne govorice in pozitivnega vpliva.

Prav ob tej razstavi moramo namreč priznati, kako hudo smo zanemarili nekatere oblike kulturnega delovanja in kako malo samoiniciative smo imeli v preteklih letih, medtem ko so drugod ustvarjali ne le odlične filmske plakate, marveč tudi odlične filme, ki jih ti plakati idejno definirajo.

Zato je v tem trenutku pobuda prireditelju razstave filmskega plakata več kot dragocena — saj je opomin in vzpodbuda obenem, da bi slednjič tudi mi dobili za kulturen film estetsko dober plakat.

BRANKO ŠÖMEN

ZAČARAN KROG — ALI RES ZAČARAN?

Vsi bi radi žagali, za vse žage pa je premalo hlodovine — Kljub precejšnjim težavam v posameznih podjetjih v škofjeloški, tržiški in kranjski občini pet podjetij še naprej vleče vsako na svojo stran — Kdaj bodo končno prijeli Mojzesa za brado?

Lesno industrijsko podjetje Jelovica v Škofji Loki je občinski dvojček. Razen tovarne na Trati je v občini še eno večje lesno industrijsko podjetje LIP v Češnjici. Obe podjetji žagata in predelujeta les. Pred leti so bili delavci lesne stroke s svojimi zaslužki pri vrhu občinske lestvice. Lani pa so v Jelovici nastopile proizvodne težave. Zaradi pomanjkanja surovin so decembra lani v nekaterih obratih ustavili stroje, delavcem pa, ki so bili nekaj časa doma, so izplačali 80 odstotne osebne dohodke. Težave so se razpotegnile tudi v januar in februar letos, čeprav delajo sedaj že v vseh obratih, vendar pa so zaradi pomanjkanja surovin še vedno krajši zastoji. Posledica tega pa so seveda slabši osebni dohodki. Februarsko izplačilo je bilo med najslabšimi. Pomanjkanje dela, pogosti zastoji, slaba oskrba s surovinami in izplačilo nizkih osebnih dohodkov so povzročili veliko nejevolje pri zaposlenih, posebno v obratu vezanega lesa.

OBČINSKI PLOT JE TEŽKO PRESKOČITI

Nevolje v podjetju vsi delavci ne ocenjujejo enako. Nekateri namreč menijo, da sedanjih težav ni krivo samo pomanjkanje hlodovine, ampak tudi drugi momenti v podjetju, ki bi jih lahko odpravili in tako zmanjšali škodo. Nerednosti v proizvodnji so tudi poslabšale odnose v podjetju.

Da bi pravilno razmejil zunanje in notranje činitelje in potegnil pravo ločnico med njimi, sem vprašal za mnenje več ljudi v podjetju. Vodstvo podjetja trdi, da so za vse težave krivi zunanji činitelji, na posameznih delovnih mestih v proizvodnji pa sem zvedel, da tudi v podjetju delajo napake.

Direktor podjetja inž. Pavle Olip ima dokaze na dlani:

»Jelovica je vodilno podjetje v lesni industriji na Gorenjskem. Prejšnja leta, ko je bil še kranjski okraj, smo imeli vedno dovolj surovin. Pomanjkanje hlodovine smo opazili, ko so občine razglasile politiko zapiranja v občinske meje. V naši občini imamo dve podjetji lesne stroke, zato so se naše surovine razpolovile. Vsaka občina je naenkrat želela ves svoj les predelati v svoji občini. Gorenjske občine imajo na splošnem večje žagarske zmogljivosti, kot je letni prirastek hlodovine. Na območju gozdnega gospodarstva Kranj posekajo letno kakih 60 tisoč kubičnih metrov lesa, žage pa bi ga lahko razrezale 120 tisoč kubičnih metrov.

Zdaj vsaka občina teži k temu, da les razreže doma. Žagan les ima najvišjo ceno. Tudi akumulacija je na žagah največja. Zaradi takšnih razmer si lani nismo mogli zagotoviti dovolj lesa za predelavo. Sklenjene kooperacijske pogodbe o dobavah lesa so ostale neizpolnjene. Lani so nam dobavili samo 11.000 kubičnih metrov lesa, za normalno proizvodnjo pa bi potrebovali 20.000 kubičnih metrov. To pa je takšen primanjkljaj, da bi se v težavah znašlo vsako večje podjetje. Letos se je položaj nekoliko izboljšal, saj smo uspeli nabaviti potrebne količine lesa, približno 18.000 kubičnih metrov, vendar pa težave s tem še ne bodo odstranjene zaradi naših majhnih zalog.«

Obrat na Trati loči od obrata Stari dvor, kjer je tudi sedež podjetja, železniška proga. Zaradi pomanjkanja trde hlodovine so bili delavci v tem obratu najbolj prizadeti.

Vodja izmene v obratu Trata Franc Regberger meni, da jih je pomanjkanje hlodovine udarilo kot strela:

»Veliko rezanega lesa so lani izvozili. Najbrž pa tudi letni prirastek hlodovine na Gorenjskem ne zadošča za vse zmogljivosti lesnopredelovalne industrije. Tako smo lani imeli za približno milijardo nižjo realizacijo, kot smo predvidevali s planom. Naša proizvodnja je ostala na predlanski ravni. Spričo takšnih razmer nekateri delavci pri strojih upravičeno postavljajo vprašanje, kdo je kriv, da stroji niso tekli? Ali je prav, da vso škodo zvrnemo na hrbet delavca, ki bi rad delal, če bi le imel surovine?

Za obrat vezanega lesa je primanjkovalo trde hlodovine. Prepričan sem, da je za pomanjkanje trdega lesa krivo tudi podjetje, ki ni pravočasno sklenilo pogodb.«

PO LESTVICI GOR IN DOL

Podatki, ki sem jih slišal, še niso zadostovali, da bi napravil približen spisek vseh, ki so »udeleženi« pri sedanjih proizvodnjih težavah. Vodstvo podjetja je trdilo, da so napravili vse, kar je bilo v njihovi moči, od obiskov zbornice do obiskov občin.

Direktor inž. Polde Olip je nekaj prejšnjih trditev ovrgel, drugim pa pritrdil:

»Težko je najti pravo besedo. Strinjam se z delavci, ki pravijo, da niso krivi, če so njihovi osebni dohodki nizki. Delali bi, če bi bile surovine. Kaj enaka enačba ne velja za podjetje? Če podjetje nima surovin, ne ustvarja dohodka, pač ne more deliti. To je zakon. Vsi ta zakon poznamo, vendar se pogosto z njim ne strinjamo. Napačno bi bilo, če bi krivdo zvrnili na nabavno službo v podjetju. Vprašam vas, kaj pa lahko napravi uslužbenec, ki skrbi za nabavo surovin v podjetju, da bi se razmere v lesni industriji normalizirale? Nihče v podjetju ni mogel ničesar ukreniti.«

Pa smo na koncu začaranega kroga. Odgovornosti za težave ne moremo nikomur naprtiti. Prenašamo jo po klinih in lestvicah, gor in dol. Čeprav sem stal na najvišji lestvici v podjetju, sem ostal brez pravega odgovora. Moral sem splezati na drugo, občinsko lestvico. Odločil pa sem se narobe in šel po klinih navzdol.

PRVINE NEZADOVOLJSTVA NA DELOVNIH MESTIH

V obratu vezanega lesa sem »zaslišal« četverico zaposlenih. Obratovodja Peter Krajnik ne zapaža zunanjih vzrokov za težave v podjetju. V svoji izjavi se je omejil predvsem na »napake« v podjetju. V njih je veliko prvin nezadovoljstva delavcev:

»Vodilni uslužbenci premalo prihajajo v brate, da bi nam pojasnili težave. Včasih smo tako brez stika z vodilnimi, kakor da bi bili obkoljeni. Odnosi v podjetju so vedno bolj napeti, ker ima najslabši »pisar« na upravi večje dohodke kot najboljši delavec v proizvodnji. Reforma je nakazala pravilno smer, toda kaj, če ne velja za vse. Rekli smo, da ne bomo sprejemali novih delovnih moči, pa smo sklep najprej prekršili pri zaposlovanju uslužbencev. Uprava se je po reformi povečala za dva.«

Predsednik obratnega delavskega sveta Stane Vidmar je izrabil kratek premor:

»Veliko je še nerazčiščenih vprašanj v organizaciji naše proizvodnje. Pa tudi sistem nagrajevanja in delitve v podjetju ni dober. Nihče nikoli ne ve, koliko bo zaslužil. Obračun je tako zapleten, da ga človek s povprečnimi možgani ne razume. Vsak dobi boljši dohodek kot tisti, ki dela. V mehanični delavnici imajo praviloma boljše osebne dohodke tedaj, ko nimajo dela. V mesecih, ko je veliko popravil, pa so slabo nagrajeni. To je zato, ker je njihov dohodek vezan samo na poslovni uspeh enote, ne pa tudi na individualni delovni učinek. Velikokrat je zato tako, da nekateri pridno delajo, a slabo zaslužijo.«

Vodja obrata vezanega lesa nadaljuje:

»Vezan les izdelujemo že deset let, pa še vedno nismo postavili trdnih normativov. Med delavci je precej nadarjenih. Pred leti si je neki mizar na visokoturnem rezkarju izdelal različne delovne pripomočke. Rezultat tega je bil, da je začel visoko presegati normo. Čez nekaj časa so mu zvišali normo. Po teh popravljenih normah je zaslužil še manj kot prej, čeprav je več napravil. Je to kakšna nagrada za njegovo prizadevnost. Razumljivo, da je vse pripomočke zmetal v peč. To je zelo značilen primer, ki pove, kako togi smo pri stvareh, ki so koristne za podjetje.«

Tudi Anton Oman, pomočnik šefa proizvodnega sektorja, je potrdil, da vseh izboljšav, ki so jih napravili, niso nagradili:

»Preneumno se mi zdi, da bi še kaj izboljševal, saj nikoli ne dobiš nadomestila.«

Anton Polkar toži, da tudi sindikat v podjetju premalo pozna težave delavcev:

»Delavci potrebujejo sindikat, da bi jim stvari pojasnil, naš sindikat pa ne zna odgovarjati. Zakaj le plačujemo članarino?«

DRUGA STRAN MEDALJE

Trditve o delu sindikata sem preverjal na pristojnem mestu. Predsednik sindikalne podružnice Ivan Rupar je ugovarjal:

»Ni res, da smo izgubili stik z delavci. Še vedno, ko se je kdo pritožil, smo primer obravnavali. Tudi sestanke, na katerih smo razpravljali o vzrokih nizkih osebnih dohodkov, smo sklicali. Ljudje so najbolj prizadeti zaradi denarja. Zdaj pripravljamo v podjetju novo analitično oceno delovnih mest. Nekateri so se nanjo že pritožili. Ustne pritožbe zbiramo na sestankih, pismene pa vročajo sami. Pripombe in pritožbe bomo obravnavali. Naše stališče je, da moramo odpraviti vsa nesorazmerja. Delavci naj bodo nagrajevani res po delu.«

Vprašanje je, če teh stvari ne rešujejo nekoliko predolgo, mlačno in neprizadeto?

Direktor podjetja mi na pol pritrdi:

»Napadi na naš obračun so pogosti. To nerodnost bomo odpravili. Izračun naj bo takšen, da ga razume vsak delavec. Vendar smo pred leti sklenili in delavci so se s tem strinjali, da dohodek vežemo z uspehom podjetja. Takšne delitve pa ni mogoče izračunati na preprost način. Nagrajevanje pa smo izmaličili do nesmislov tudi z rezervnim skladom. Iz rezervnega sklada smo jemali v mesecih, ko smo slabo delali. Ob zmanjšani proizvodnji pa seveda to ni več možno, ker nam je zmanjkalo sredstev. Vendar pa menim, da osebnih dohodki v našem podjetju niso tako nizki, da bi bil upravičen preplah.«

NE NAJDEJO SKUPNEGA JEZIKA

V podjetju so se mi zdele stvari s pogumno kritiko na delovnih mestih dokazane. Kakšen pa je delež zunanjih činiteljev pri sedanjih težavah v Jelovici, je teže razmejiti. To naj povedo dejstva. Besedo ima predsednik škofjeloške občinske skupščine Milan Osovnik:

»Občinske meje so bile velika ovira. Lani je občinska skupščina v Kranju sprejela sklep, naj lesno maso predelajo domača podjetja, ki so se obvezala, da bodo z žaganim lesom oskrbovala Jelovico. Dobaviti bi morali 5 tisoč kubičnih metrov žaganega lesa. Te količine pa niso dobavili. Letos je kranjska občinska skupščina spremenila stališče. Gozdnemu gospodarstvu je prepuščeno razdeljevanje surovin. Občinskih mej ni več. Surovine so postale stvar poslovnih odnosov med podjetji in seveda tržnih pogojev. Vendar visi še naprej nad njimi Demoklejev meč. Letno posekajo v kranjskem gozdnem območju okoli 60 tisoč kubičnih metrov lesa. Za to surovino se poteguje 5 lesnoindustrijskih podjetij v Tržiču, Kranju in Škofji Loki. Povprečno naj bi prišlo na vsako podjetje 12 tisoč kubičnih metrov lesa. To pa je premalo. Ker pri razrezu 10 tisoč kubičnih metrov hlodovine ostane žagam v skladih letno kakih 100 milijonov dinarjev, se vsa podjetja pulijo za čim več hlodovine. Poskušali so se pogovarjati, da bi stvari pametno rešili, vendar niso našli skupnega jezika.

ZA VSE NI KRUHA

V Kranju na občini imajo spravljen predlog integracije lesne industrije v kranjskem gozdnogospodarskem območju. Gradivo obsega 94 tiskanih strani, naslov pa je natisnjen z zlatimi črkami. Knjiga pa sodi bolj v gorenjski muzej kot na občino, ker integracije nobeno podjetje, razen Jelovice, ne jemlje resno.

Inženir Pavle Ješe, referent na kranjski občini, je izvedenec za lesno industrijo:

»Gozdna proizvodnja je omejena. Proizvodnja hlodovine in žaganega lesa je odvisna od zmogljivosti gozdov. Posek ne more rešiti pomanjkanja surovine.

Še bolj čudno pa je, da vsa akumulacija ostane žagam. Akumulativnost v sekundarni predelavi je zelo majhna. Posledice tega so, da vsaka občina in vsako lesno-industrijsko podjetje je posebno teži za tem, da jim akumulacija ostane, da torej zato drže svoje dosedanje žagarske kapacitete. Interes občin je seveda tudi v tem, da razvija sekundarno predelavo, ki zaposluje je več ljudi, vendar je to sekundarnega pomena. Nekaj žaganega lesa gre na tržišče. Ostanek pa predelujejo.«

»V Jelovici vidijo rešitev v integraciji, v pametni delitvi dela in v čimvečji sekundarni predelavi. Trdijo, da je to edina rešitev.«

Inženir Pavle Ješe se presede in popravlja naočnike:

»Vsako podjetje gleda na integracijo po svoje. V sekundarni predelavi so izdelki, ki so zanimivi, in izdelki, ki niso zanimivi. Vedno se zatakne pri razgovorih, kdo bo izdeloval proizvode, ki niso zanimivi. Vsa podjetja želijo delati. Vseh 5 podjetij je tudi izvedlo rekonstrukcije. Izvršene rekonstrukcije je temeljijo na večji porabi lesa, ne pa na boljši predelavi.

Anton Polkar toži, da tudi sindikat v podjetju premalo pozna težave delavcev:

»Delavci potrebujejo sindikat, da bi jim stvari pojasnil, naš sindikat pa ne zna odgovarjati. Zakaj le plačujemo članarino?«

DRUGA STRAN MEDALJE

Trditve o delu sindikata sem preverjal na pristojnem mestu. Predsednik sindikalne podružnice Ivan Rupar je ugovarjal:

»Ni res, da smo izgubili stik z delavci. Še vedno, ko se je kdo pritožil, smo primer obravnavali. Tudi sestanke, na katerih smo razpravljali o vzrokih nizkih osebnih dohodkov, smo sklicali. Ljudje so najbolj prizadeti zaradi denarja. Zdaj pripravljamo v podjetju novo analitično oceno delovnih mest. Nekateri so se nanjo že pritožili. Ustne pritožbe zbiramo na sestankih, pismene pa vročajo sami. Pripombe in pritožbe bomo obravnavali. Naše stališče je, da moramo odpraviti vsa nesorazmerja. Delavci naj bodo nagrajevani res po delu.«

Vprašanje je, če teh stvari ne rešujejo nekoliko predolgo, mlačno in neprizadeto?

Direktor podjetja mi na pol pritrdi:

»Napadi na naš obračun so

OP-ART modne letne damske obleke

PRODAJNI SERVIS

Modna hiša

LJUBLJANA · MARIBOR

Turizem in gospodarstvo z roko v roki

BLED — ta gorati svet slovenske pokrajine, biser narave ob vznožju Julijskih Alp. Kdo ga ne bi poznal? Poznajo ga domači in tuji turisti. Kdor ga je videl in doživel enkrat, ga ne bo več pozabil, kajti naravnih lepot ni mogoče pozabiti, vsakomur se vtisnejo globoko v spomin. In nič ni čudnega! Tam, kjer dolga veriga Alp prehaja v ravnine in kjer se skalnate gmote izgubljajo v sinje nebo, leži BLED, biser ob vznožju prepadnih sten.

Nedvomno je Bled z okolico še posebno obdarjen z naravnimi lepotami, s katerimi narava ni skoparila po goratem svetu slovenske pokrajine, o tem so se prepričali mnogi obiskovalci, ki so prišli sem namenoma ali po naključju. Mnogi so se vrnili, mnogi se često vračajo.

Oglejmo si nekaj podatkov o Bledu. Čeprav so včasih suhoparni podatki na videz nezanimivi, pa vendar povedo mnogo, zato se jim vedno ne moremo izogniti.

Na 501 m nadmorske višine leži Bled, medtem ko leži blejski grad na 604 m nadmorske višine. Mesto ni ravno veliko, šteje skupaj okoli 4200 prebivalcev, ki so pretežno zaposleni v raznih gospodarskih dejavnostih, med drugim tudi v turistični. Kaj pa jezero? Dolžina jezera je 2,1 km, širina pa 1,3 km, največja globina je 30,6 m, medtem ko je voda topla skozi vso poletno sezono. Skratka, turistični pogoji so odlični, z njimi so se seznanili že leta 1955, ko je Švicar Arnold Rikli med prvimi spoznal prednosti ugodnega položaja in klimatskih pogojev Bleda.

Nedvomno lahko danes trdimo, da je turistična dejavnost močno oživela, da so se znatno izboljšale tako gostinske in trgovske storitve, da so kulturne in zabavne prireditve, ki jih prirejajo v času turistične sezone, dobre ter zadovoljujejo tudi najzahtevnejše turiste. Skratka, Bled je postal močno turistično središče, kar potrjuje vedno večje število nočitev, katerih je bilo na primer leta 1960 le 81.303, medtem ko je znašalo število nočitev leta 1964 že 179.393 in lani 196.717.

Uspehi so torej neizpodbitni, nedvomno pa bi bili lahko še večji, kolikor bi bile boljše tudi hotelske zmogljivosti. Precej hotelov je namreč po svoji funkcionalni dejavnosti zastarelih in terjajo obnovitev, medtem ko so nasploh premajhne nočitvene zmogljivosti. Kot potrdilo naj samo napišemo, da so za letošnjo poletno sezono razprodana že vsa mesta v hotelih, pa tudi pri zasebnikih kmalu ne bo več na voljo prostora.

Kaj pa v zimskih mesecih? To vprašanje do danes še ni zadovoljivo rešeno. Računajo pa, da bodo v naslednjih letih uspeli pritegniti več inozemskih in domačih turistov glede na razvoj zimskega turizma v Bohinju (Vogel, Črni vrh, Zelenica), vendar bi zimski turizem prav zaživel šele s postavitvijo triglavskih žičnic. Turistični delavci na Bledu menijo, da tudi bližnjih terenov ne smejo zanemariti, zlasti ne Straže, Gorij in Viševnice, kjer so lepi smučarski tereni.

Kakor povsod tudi na Bledu zadevamo na pomanjkljivosti. Turistični delavci se radi pritožijo nad premajhno zavzetostjo gostinskih in trgovskih podjetij za povečanje in izboljšanje svojih zmogljivosti, medtem ko niso (prav letos) zadovoljni tudi s komunalno dejavnostjo. Vsiljuje se namreč vprašanje, kdo bo to službo financiral. Občinskih sredstev je premalo, turistične organizacije pa menijo, da se morajo sredstva turistične takse in sredstva, ki jih združujejo, uporabiti ne za redno vzdrževanje komunalnih objektov, temveč za propagando, olepšavo kraja in za vse tisto, kar je pomembno za napredek kraja.

Kaj pa gospodarska dejavnost Bleda? O tej naj spregovorijo gospodarske organizacije same.

POUDAREK: RENTABILNOSTI PROIZVODNJE

Nedvomno je LESNO INDUSTRIJSKO PODJETJE BLED eno starejših podjetij na tem področju. Ustanovljeno je bilo leta 1948, vendar se je dejavnost po letu 1953 bistveno spremenila, saj je obsegala le predelavo hlodovine v rezan les in izdelovanje lesene embalaže — zabojev. V dvanajstih letih so v podjetju predelavo razširili še na proizvodnjo stavbenega pohištva: predvsem vrat, v veliko serijski proizvodnji, v manjšem obsegu pa izdelovanje oken. Poleg omenjene proizvodnje je močno razvita predelava lesa v vezane gradbene plošče, in kar je zelo pomembno, le-te z uspehom izvažajo na zahodni trg. Skratka, kolektivu je uspelo močno razširiti začetno, dokaj skromno proizvodnjo, jo modernizirati, predvsem pa jo prilagoditi potrebam in zahtevam domačega in tujega trga. Nedvomno so v tem uspeli, saj so lani povečali doseženi bruto dohodek že na 4,5 milijarde starih din, medtem ko se število zaposlenih giblje okrog 750 delavcev.

Vendar v prizadevanjih, da bi dosegli čimvečji uspeh, kolektiv ni stremel samo za razširitvijo proizvodnje, temveč je vse napore usmeril v specializacijo in rentabilnost proizvodnje, s tem, da je moderniziral proizvodnjo gradbenih plošč in vrat. Seveda ni zanemaril predelave žaganega lesa, saj je le-ta pomembna za domači kot tuji trg, kakor tudi za lastno predelavo, zato je precej lastnih sredstev vložil v rekonstrukcijo osnovnih obratov-žag, ker so le-te zaradi zastarelosti strojne opreme že pričele ogrožati nadaljnjo rast industrijske proizvodnje — finalizacije. Glavna dela bodo končana letos, omeniti velja, da kolektiv financira dela z lastnimi sredstvi, kajti posojila je dobil le 10 odstotkov od skupne vrednosti.

Prizadevanje kolektiva, da bi, kolikor je v njegovi moči, moderniziral osnovno predelavo lesa in finalno proizvodnjo, so bila uspešna, res pa je, da vsa prizadevanja spremljajo tudi številne težave: deloma pomanjkanje surovin in naraščajoče potrebe po žaganem lesu, primanjkuje obratnih sredstev, glede na večje osebne dohodke in znatno višje cene surovin. Toda ne glede na težave, ki spremljajo delo kolektiva, so perspektive razvoja dokaj ugodne, zlasti če bo kolektivu še nadalje uspelo slediti razvoju in dosežkom tehnike ter jih vključiti v popolno finalizacijo proizvodnje, s čimer računa, da bo dosegel dokaj večji bruto dohodek. Vsekakor pa bi bilo nujno in za lesno predelovalno industrijo nasploh tudi koristno, če bi rešili problem uporabe hlodovine iz zasebnih sektorjev, kjer so še precejšnje rezerve lesa, ki se sedaj uporabljajo mimo lesno-predelovalne industrije, čeprav so zmogljivosti teh obratov za zdaj še zadostne.

Tesnejše sodelovanje z zasebniki

GOZDNO GOSPODARSTVO BLED se je v povojnih letih znašlo, tako kot druga tovrstna podjetja, v dokaj težkem položaju. Gozdovi so bili zapuščeni, primanjkovalo je gozdnih cest, mehanizacije in tudi gozdnih delavcev. Skratka, težav je bilo precej. Vendar, kljub temu je kolektivu uspelo dobiti potrebni kader, zgraditi okrog 200 km gozdnih cest, urediti gozdove, kupiti potrebne stroje itd. Precej denarja je bilo treba vložiti, toda prvi rezultati teh vlaganj so že vidni, saj je tudi izkoriščanje gozdov mnogo boljše in načrtnejše, pa tudi storilnost nenehno raste, medtem ko pa proizvodni stroški padajo. Skratka, izkoriščanje gozdov je mnogo boljše.

Vendar čakajo kolektiv Gozdnega gospodarstva v prihodnje še pomembne naloge, katerih izvršitev naj bi vplivala na še boljše in racionalnejše izkoriščanje gozdov, na boljšo kakovost, predvsem pa na kvantiteto gozdov. Okrepili bodo tudi mehanizacijo, ki naj poveča storilnost dela in zmanjša proizvodne stroške, medtem ko bodo vso pozornost posvetili strokovnemu usposabljanju kadra ter vključevanju zasebnih lastnikov gozdov v prizadevanja za boljšo kvaliteto. Na področju podjetja je namreč skupaj 52.000 ha gozdov zasebnega in družbenega sektorja, ki se deli na približno 50 %. Nič ni torej čudnega, če je med drugim naloga podjetja tudi — boljše izkoriščanje in gospodarjenje v gozdovih zasebnega sektorja, kar pa bodo lahko dosegli le z poglobljenimi stiki s kmeti-zasebniki.

Čeprav so v Gozdnem gospodarstvu imeli precej problemov pri zaposlovanju gozdnih delavcev, prav zaradi težavnosti dela, so z izboljšanjem delovnih pogojev (bivalnice, boljši osebni dohodki itd.) položaj znatno popravili in tako dosegli tudi večjo stalnost zaposlenih, kar nedvomno vpliva na doseganje boljših delovnih rezultatov posameznikov kot celotnega kolektiva.

Prilagajanje zahtevam turizma

TRGOVSKO PODJETJE »ŠPECERIJA« je nedvomno podjetje, ki svoje zmogljivosti močno prilagaja zahtevam blejskega turizma. Zlasti v zadnjih letih je pri razvoju in širjenju trgovskih zmogljivosti v celoti sledilo potrebam in zahtevam kraja in postalo v 10 letih močno trgovsko podjetje, ki je število prodajaln povečalo na 25, kolikor jih ima danes. Skratka, trgovsko mrežo je kolektiv dobro usposobil, pri čemer je nenehno sledil cilju — čimvečja specializacija trgovin in prilagoditev zahtevam domačih in tujih turistov, seveda pa pri tem ni pozabil tudi na potrebe domačinov.

Zadnja leta je kolektiv Trgovskega podjetja »Specerija« posvetil veliko pozornosti tudi ureditvi trgovin. Vsako leto je adaptiral najmanj 3 trgovine, nekateri pa vlagal denar v gradnjo novih poslovalnic. Tudi letos namerava adaptirati, in sicer v Podnartu, tako da bo s prizidkom povečal prostornino trgovine od 16 kv. metrov na 100 kv. metrov prodajne površine. Nadalje bo odprl novo delikatesno trgovino blizu železniške postaje Bled-Jezero, medtem ko ima v programu še obnovitev trgovin v Gorjah, Begunjah in Zasipu. Naj pri tem omenimo, da podjetje že sedaj pripravlja dokumentacijo za večjo trgovsko hišo, ki naj bi bila na Bledu, vendar točna lokacija še ni določena. Podjetje jo bo gradilo z lastnimi sredstvi, ima pa na razpolago okrog 40 milijonov starih din.

Prizadevanja kolektiva za ureditev dobre trgovske mreže so precejšnja in tudi uspešna. Poleg omenjenega ima kolektiv tega podjetja tudi vsa potrebna skladišča, lastno pražarno in pakirnico ter nekaj avtomobilov, ki mu omogočajo lasten dovoz in odvoz blaga. Skratka, večjih težav nima, morda le pri kadrih, zlasti pogreša delovno silo - moške, za katero menijo, da je je vedno manj, zaradi premajhnega zanimanja za trgovsko stroko.

Pomembna naloga – razvoj turizma

Na pobudo Turističnega društva Bled je bil lani ustanovljen ZAVOD ZA NAPREDEK IN RAZVOJ TURIZMA NA BLEDU. Naloge zavoda so zelo široke in seveda nič manj pomembne za širjenje in krepitev turistične dejavnosti. Od vsega začetka je naloga zavoda organizacija vseh kulturnih in zabavnih prireditev, propaganda, izdelovanje prospektov, širjenje spominkarstva itd., medtem ko niso nič manj pomembni stiki z inozemskimi turističnimi organizacijami, katere seznanjajo z lepotami Bleda in njegove okolice ter z ugodnostmi, ki jih nudi blejski turizem. Seveda krepijo v tej smeri tudi sodelovanje z gostinskimi in trgovskimi organizacijami, kajti prav njihove storitve so močno povezane z uspehom dejavnosti zavoda in nasploh z razvojem turizma.

Vendar z ustanovitvijo zavod ni prevzel samo propagandne dejavnosti, temveč tudi gospodarsko, s tem, da v celoti upravlja z objekti, kot so: grad, otok, camping, festivalna dvorana, igrišče za mali golf, parkirni prostor, tenis igrišče, mala vlečnica na Straži in igralnica »Casino«. Seveda pa so nekateri objekti tudi nerentabilni, kar otežkoča gospodarjenje, to toliko bolj, ker je ob ustanovitvi zavod prevzel tudi vse anuitete, vezane na omenjene objekte. Kljub temu je kolektiv plačal vse anuitete, razen tistih, ki se nanašajo na gradnjo festivalne dvorane. Skratka, v razmeroma kratkem času je zavodu uspelo povsem upravičiti obstoj in uveljaviti tako propagandno-turistično kot gospodarsko dejavnost.

Skrbi zaradi zastarelih prostorov

Nasledstvo slabega stanja tako stavbe kot notranjih prostorov je nedvomno velika ovira za uspešnejši napredek in modernizacijo hotela, ki si s skrajnimi napori skuša obdržati sedanjo kategorijo (b), kajti vsa ustvarjena sredstva potrošijo predvsem za redno vzdrževanje, medtem ko jim za večje adaptacije in modernizacijo notranjih prostorov bore malo ostane.

Čeprav je zasedenost hotela v splošnem zadovoljiva (pozimi prirejajo razne tečaje in seminarje), bodo morali misliti na preureditev vsaj 30 % sob, ki naj bi imele ves konfort (sedaj le 6 sob s kopalnicami), zlasti če bodo hoteli ustreči potrebam zahtevnejšega gosta. Treba pa bo zamenjati tudi opremo v sobah, ki je skoraj vsa zastarela in nesodobna.

Skratka, potrebe so velike, sredstev pa malo. Toda kljub temu jim je uspelo obnoviti sezonsko kuhinjo, oziroma prva faza obnove bo končana do sezone. Če bo kolektivu te dni uspelo dobiti še posojilo v višini 45 milijonov starih din, bo pričel z urejanjem tretjega nadstropja starega hotela, s čimer bo pridobil 36 novih ležišč, denar pa bo porabil tudi za obnovitev strehe v površini 2200 kv. metrov. Naj bo tako ali drugače, večji del denarja mora kolektiv porabiti za redno vzdrževanje podedovane zastarelosti in le malo je možnosti za novogradnje in modernizacijo hotela, kar pa seveda povzroča kolektivu PARK HOTELA ne malo skrbi.

Gostinska vajenska šola »Krim«

Šola je bila ustanovljena pred nekaj leti z namenom, da pripravlja prepotrebni gostinski kader za deficitarna področja, torej tista področja, kjer primanjkuje gostinskih delavcev. Čeprav je bil dotok učencev (periodični pouk) v prvih letih vezan največ na Prekmurje, se je sedaj struktura učencev močno spremenila, saj je zanimanje mladine za uk v gostinstvu večje tudi v bližnjih krajih. Letos je na primer v I. letniku kar 65 učencev, to pa pomeni, da se število učencev iz leta v leto stopnjuje. Majhna pomanjkljivost je morda le dejstvo, da je zanimanje za uk v gostinstvu večje pri ženski mladini in manjše pri moški.

Skratka, učencev je precej, morda bi jih bilo lahko še več, toda šola ima precejšnje finančne težave (financiranje strokovnega šolstva) oziroma je odvisna od medobčinskega šolskega sklada. Ker denarja primanjkuje tudi temu skladu, ni nič čudnega, da so okrnjena prepotrebna (in planirana) sredstva šole, namesto da bi vsaj ta sredstva redno prejemali. Kolektiv šole upa, da bo s sprejetjem novega zakona o financiranju strokovnega šolstva dokončno urejen tudi ta najbolj pereči problem šole.

Kje kupujejo domačini in kje turisti?

V trgovinah »Koloniale« - dobro in poceni

Naslov je prav reklamni, manjka le še nekaj superlativov in oglas bi bil popoln! Toda vprašanje, kje se oskrbujejo Blejci in vse številnejši turisti, je res upravičeno! In če smo že pri tem, kar priznajmo, prva ocena potrošnika — jasno je, da Bled ne more brez trgovin, odgovarja prav na tisto vprašanje — kako? Pa lahko povemo, da — vsaj prav dobro. Povprečno ceneje kot v Ljubljani! Seveda pa vse to zadeva le živila in nekaj galanterije, skratka, sortiment trgovskega podjetja »Koloniale«. Ne bi pa bilo prav, če bi prezrli tudi gostinske storitve tega podjetja. Sredi Bleda je na primer bife »Delikatesa«, ki ga pozna vsak obiskovalec Bleda. Domačini mu pravijo kar »peglezn« (arhitekturna posebnost!). Najboljša malica — recimo domače pečenice z zeljem, vampi itd. — in vsaka pijača, je tu na voljo. Pa se ne čudimo, če zvemo, da je recimo samo ta lokal s povprečno 7 zaposlenimi lani napravil za več kot 70 milijonov starih dinarjev prometa. Tako rekoč na nekaj kvadratnih metrih. Zato ker je tu dobrodošla vsaka šolska ekskurzija, posamezni planinci, ki se odpravljajo na ture ali najpetičnejši angleški gost: izurjeno osebje je predvsem ljubeznivo in skuša kar najbolj ustreči prav vsakomur, da pa si ga domačini lastijo za »svoj lokal«, pa je priporočilo še posebej.

Govorimo pa vendar o trgovskem podjetju, ki se je sicer od vsega začetka zavedalo svojih nalog, pa so ga sami domačini zaradi majhnih trgovin imenovali »naša grajzlerija«. Prav te dni pa to podjetje pričenja graditi nov trgovski center na Bledu (v Zagoricah, to je ob Ljubljanski cesti, ob kateri je zraslo novo naselje, v katerem, če bo vse po sreči (izvajalec pozor!), bo že letos za 29. november odprta nova samopostrežna trgovina z bifejem, tam pa bodo tudi nova skladišča in upravni prostori podjetja KOLONIALE BLED. Rekli bi, majhnega podjetja, ki pa je vendar lani z 48 zaposlenimi, predvsem doma izučenimi za stroko, ustvaril 740 milijonov din prometa, ki mu pa letos »prerokujemo« blizu milijarde prometa! Ne samo zaradi nove trgovine in višjih cen, temveč zaradi večjega obiska. KOLONIALE ima razen svojih 14 trgovin in bifejev (na Bledu, Bohinju, Gorjah, Kropi, Kamni gorici) tudi lep promet v campu Zaka, ki ga KOLONIALE popolnoma oskrbuje (od živil, toplih jedil do spominkov).

Pravzaprav vam ne moremo popolno opisati tega podjetja. Kakšne kadre imajo, kako so se izobraževali, kako si skupaj prizadevajo, da bi blejskemu turizmu kar največ prispevali.

Sicer pa vemo, ko pridete spet na Bled, jih boste sami obiskali!

Grand hotel »Toplice«

Nedvomno je GRAND HOTEL »TOPLICE« največji in najpomembnejši hotel ob obali Blejskega jezera, saj ima lastno kopališče ter pokrit plavalni bazen s termalno vodo, katere stalna temperatura znaša 23 stopinj Celzija. Hotel je bil zgrajen leta 1931 po normah velikega hotela, katerega pa danes kljub temu, da je uvrščen v a kategorijo, že zadevajo nekatere pomanjkljivosti, ki jih je povzročil zob časa. Modernizacija nekaterih hotelskih prostorov bo zato nujna, to toliko bolj, če bo kolektiv hotela še nadalje skušal obdržati oziroma izpolnjevati vse norme najvišje uvrščenega hotela. Tega se kolektiv zaveda in skuša pridobiti gospodarske organizacije za sodelovanje tako, da bi hotel posodil gospodarski organizaciji devizna sredstva, le-ta pa bi kreditirala dela v hotelu. Letos računajo, da bodo ustvarili okrog 400 tisoč dolarjev prometa, če pa bi prihodnje leto ali v naslednjih letih uspeli z adaptacijo hotela doseči najvišjo evropsko raven v gostinskih storitvah, potem bi dotok deviznih sredstev lahko še znatno povečali.

Čeprav kolektiv tarejo nekatere pomanjkljivosti, so nedvomno v zadnjih letih močno povečali promet zlasti tujih gostov in tako zabeležili lani že 55.799 nočitev (število nočitev je znašalo leta 1958 le 28.310), od tega je bilo lani 87 % tujih in 13 % domačih turistov skozi vse leto, medtem ko je hotel zaseden v poletni sezoni 99 % s tujimi gosti.

EDINSTVENA TOVARNA V SLOVENIJI

Dejavnost TOVARNE ČIPK IN VEZENIN sega že v čas pred vojno, vendar je bilo sedanje podjetje ustanovljeno leta 1947, katerega osnovna dejavnost je bila izdelovanje kleklanih čipk in strojnih vezenin. Toda začetki niso bili lahki, takrat je zlasti primanjkovalo strokovno usposobljenih delavcev, medtem ko ni bil nič manjši problem — zastarelost strojne opreme. Razumljivo, da je pod takimi pogoji bilo delo kolektiva težko in je terjalo od vseh delavcev polno prizadevanj, ki so sledila cilju — najprej usposobiti tovarno, in to z nadomeščanjem stare opreme z novo ter z usposabljanjem strokovnega kadra.

Prve večje investicije so v podjetju izvedli šele leta 1959, z usposobitvijo strokovnega kadra in delno modernizacijo pa so že leta 1955 povečali proizvodni program — iz proizvodnje izdelkov za posteljno perilo so prešli tudi na izdelovanje artiklov za oblačilne predmete. Seveda so proizvodni program s prvimi večjimi investicijami še obogatili, zlasti pa veliko prispevali k zboljšanju kakovosti proizvodnje, ki pa ni bila doseženą samo zaradi modernizacije strojnega parka, temveč tudi zaradi boljšega proizvodnega procesa.

Skratka, kolektivu je uspelo postaviti proizvodnjo na trdne temelje, kar je omogočilo kolektivu tudi uporabo boljših surovin, ki so nedvomno vplivale na kakovost proizvodnje. Skozi vrsto let so namreč pretežno uporabljali le mikan bombaž, medtem ko zadnja leta vse bolj uporabljajo boljše materiale, od sintetičnih do najdragocenejših. Vzporedno s kvaliteto so razširili tudi asortiment proizvodov na dodatne artikle za opremo perila, posteljnega in ženskega perila, skratka skrbijo za oplemenitenje vseh vrst tkanin.

Ko že torej govorimo o uspehih, ki jih je dosegel kolektiv tovarne VEZENIN naj napišemo oziroma potrdimo te uspehe z nekaj podatki: leta 1960 je znašal doseženi bruto dohodek 180 milijonov starih din, lani pa so dosegli več kot 1,1 milijarde din bruto dohodka.

Vendar tudi pri ustvarjanju deviznih sredstev oziroma pri izvozu so se uveljavili. Čeprav so šele začetniki so lani že izvozili za 90.000 dolarjev, računajo pa, da bodo letos izvoz povečali, predvsem v Švico.

Kot posebnost naj na koncu omenimo, da se je kolektiv letos odločil za izdelovanje lastne konfekcije, od perila do večernih oblek, kar je tudi v skladu s perspektivnim programom razvoja podjetja, ki predvideva izpopolnitev in ureditev asortimenta proizvodnje, s katerim nameravajo še bolj učvrstiti položaj podjetja na domačem in tujem trgu.

RAZŠIRITEV SERVISNE DEJAVNOSTI

Podjetje ELEKTRO RADIO SERVIS BLED je nedvomno po svoji dejavnosti zelo pomembno podjetje, zlasti še za občinsko področje in bližnjo okolico. Povpraševanje po servisnih storitvah vedno bolj narašča. Že leta 1949, ko je bila ustanovljena servisna delavnica za popravilo radijskih sprejemnikov in gospodinjskih strojev, je ustanovitev vzklila iz potreb, ki so se čedalje bolj večale in seveda vplivale tudi na razvoj obrtnega podjetja. Na začetku je podjetje imelo tudi svojo trgovino, kasneje pa jo je zaradi težkih finančnih razmer opustilo ter se bolj usmerilo na krepitev servisne dejavnosti.

Z uspehom so v podjetju vpeljali elektroinstalatersko dejavnost in prevzeli vrsto del na novogradnjah tako na področju občine kot področju Jesenic in Gorij. Toda ne glede na dejstvo, da so imeli vedno več ponudb za instalacijska dela, so ostali v servisni dejavnosti, ki so jo zlasti razširili na popravilo gospodinjskih strojev, radijskih in TV sprejemnikov. Tudi v bodoče bodo vso pozornost posvetili prav servisni dejavnosti, zlasti še, če bodo uspeli povečati delovne prostore, ki so sedaj zelo skromni in zato precejšnja cokla v razvoju podjetja, zlasti glede kakovosti storitev. Ker se kolektiv zaveda pomembnosti primernih prostorov, je sklenil, da bo storil vse za zboljšanje delovnih pogojev, to toliko bolj, ker je razširitev v sedanji poslovni stavbi mogoča. Prav bi bilo, da bi jim pri tem pomagali tudi občinski organi, zlasti še, ker potrebe tamkajšnjega prebivalstva nenehno naraščajo in še sedaj ni moč vseh zadovoljiti.

ZDRUŽENE PAPIRNICE LJUBLJANA

Sedež: Ljubljana — Vevče

IZDELUJEMO

S[illegible] LOZO I. a za vse vrste papirja

[illegible] strojilni ekstrakt

[illegible] NI PAPIR za grafično in predelovalno industrijo: za reprezentativne izdaje, umetniške slike, propagandne in turistične prospekte, za pisemski papir in kuverte najboljše kvalitete, za razne protokole, matične knjige, obrazce, šolske zvezke in podobno

SREDNJE FINI PAPIR za grafično in predelovalno industrijo: za knjige, brošure, propagandne tiskovine, razne obrazce, šolske zvezke, risalne bloke, itd.

KULERJE za kuverte, obrazce, bloke, formularje, reklamne in propagandne tiskovine

KARTONE za kartoteke, fascikle in mape

KASTRIRAN PAPIR brezlesni in srednje fini za šolske zvezke, za uradne in druge namene

PELURNI PAPIR bel in barvan

ZAHTEVAJTE VZORCE!

ELAN

NAJNOVEJŠI GLISER od 10 do 50 KM
KORNAT

Vodne smuči OLYMPICAN — DELPHIN — COMET SINGLE

Tovarna športnega orodja
Begunje na Gorenjskem

Vse vrste lepljenih — rekreacijskih in tekmovalnih smuči
LESENE METALNE PLASTIČNE
Vse vrste plastičnih čolnov iz specialnih steklenih vlaken

turistični kanu
turistični čolni Neptun I
Neptun II
turistična jadrnica Fortuna

TEKMOVALNI KANU C-2
do 10 KM
do 10 KM
do 10 KM

Specialna tekmovalna jadrnica BLED-JUNIOR

ELAN

Kompletno opremljamo telovadnice z vsemi vrstami telovadnega orodja.
Vse vrste gasilskih lestev in lestev za splošno uporabo

PIK

tovarna perila in konfekcije
Maribor

POSEBNO PRIPOROČAMO KVALITETNE IZDELKE IZ
DIOLENA